

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

PREDMET M. I M. protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 10161/13)

PRESUDA

STRASBOURG

3. rujna 2015.

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. § 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu M. i M. protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Isabelle Berro, *predsjednica*,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Julia Laffranque,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Erik Møse,
Ksenija Turković, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 7. srpnja 2015. godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 10161/13) protiv Republike Hrvatske koji su državljanke Hrvatske gđa M. („drugopodnositeljica”) i njezina malodobna kći M. („prvopodnositeljica”) podnijele Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 3. siječnja 2013. godine. Predsjednik odjela odlučio je ne objaviti javnosti identitet podnositeljica (Pravilo br. 47. § 4. Poslovnika Suda).

2. Podnositeljice zahtjeva zastupala je gđa S. Bezbradica Jelavić i g. I. Jelavić iz odvjetničkog društva Jelavić & partneri, odvjetnici iz Zagreba. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Podnositeljice zahtjeva tvrdile su da domaće vlasti nisu ispunile svoje pozitivne obveze na temelju članka 3. i/ili 8. Konvencije jer nisu na odgovarajući način kazneno gonile oca prvopodnositeljice zbog nasilja počinjenog nad njom niti su je zaštitile od daljnjih nasilnih napada uklonivši je iz njegovog doma.

4. Dana 16. svibnja 2013. o zahtjevu je obaviještena Vlada.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA****A. Pozadina predmeta**

5. Podnositeljice su rođene 1976. (drugopodnositeljica) odnosno 2001. godine (prvopodnositeljica) i žive u Zadru.

6. Dana 23. lipnja 2001. g. drugopodnositeljica udala se za g. I.M.

7. Dana 4. rujna 2001. drugopodnositeljica je rodila prvopodnositeljicu.

8. Nakon što su se odnosi između supružnika pogoršali, drugopodnositeljica je 2006. godine pokrenula tužbu protiv svojeg muža tražeći razvod, skrbništvo nad prvopodnositeljicom i uzdržavanje za istu. I.M. je podnio protutužbu tražeći da se njemu dodijeli skrbništvo nad prvopodnositeljicom.

9. U razdoblju od 5. srpnja 2006. do 7. ožujka 2008. godine sveukupno osam kaznenih prijava podneseno je protiv drugopodnositeljice i I.M. Većinu su tih prijava podnijeli izravno jedno protiv drugoga dok su druge podnesene na inicijativu policije. Tri od tih osam prijava dovele su do pokretanja kaznenih postupaka (dva protiv I.M. i jedan i protiv I.M. i protiv drugopodnositeljice) čiji je ishod nepoznat. Preostalih je pet kaznenih prijava odbačeno, uključujući tri gdje se navodilo da su protiv prvopodnositeljice počinjena kaznena djela zlostavljanja djeteta i nasilja u obitelji.

10. Presudom od 24. kolovoza 2007. Općinski sud u Zadru: (a) razveo je brak sklopljen između drugopodnositeljice i I.M.-a, (b) dodijelio je I.M.-u skrbništvo nad prvopodnositeljicom, (c) dodijelio je drugopodnositeljici pravo na susrete i druženja i (d) naredio drugopodnositeljici da redovito plaća uzdržavanje za prvopodnositeljicu. Pri donošenju takve odluke sud se pozvao na mišljenje forenzičkih vještaka psihologa i psihijataru pribavljenih tijekom postupka i na preporuku Centra za socijalnu skrb Zadar (dalje u tekstu: „lokalni centar za socijalnu skrb”) koji je sudjelovao u tom postupku kao umješač *sui generis* s ciljem zaštite interesa prvopodnositeljice. Presuda je postala pravomoćna 2. siječnja 2008.

11. Prethodno je odlukom od 7. studenog 2006. lokalni centar za socijalnu skrb odredio mjeru zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi u pogledu prvopodnositeljice. Mjera je izrečena s ciljem poboljšavanja komunikacije između drugopodnositeljice i I.M.-a u pogledu prvopodnositeljice i sprečavanja da se nju uvuče u njihov sukob. Mjera je trajala do 31. kolovoza 2008. kada je prekinuta. U svojoj odluci od 2. rujna 2008. lokalni centar za socijalnu skrb naveo je, *inter alia*, sljedeće:

„Mjera je samo djelomično postigla svoj cilj utoliko što su se kontakti s majkom stabilizirali. Roditelji još uvijek ne komuniciraju međusobno i očigledno je da majka namjerava nastaviti s takvim ponašanjem. Štoviše, suradnja majke s nadzornim službenikom nije odgovarajuća i očigledno je da je mjera postala beskorisna.”

B. Navodno zlostavljanje

12. Podnositeljice zahtjeva tvrde da je 1. veljače 2011. otac prvopodnositeljicu otac I.M. udario po licu i stiskao joj vrat dok ju je verbalno zlostavljao.

13. Sljedećeg je dana drugopodnositeljica odvela prvopodnositeljicu na policiju kako bi prijavila incident. Policija ih je uputila da posjete liječnika i otpratila ih do lokalne bolnice gdje je prvopodnositeljicu pregledao oftalmolog koji joj je dijagnosticirao kontuziju oka i tkiva očne šupljine. Posebice, oftalmolog je primijetio:

„Klinički diskretan podljev donje vjeđe lijevog oka, u resorpciji. Motilnost očiju je normalna, nema diplopije [dvostruke slike], nema kliničkih znakova frakture orbite.

Zjenice su normalne, leće [su] na mjestu, prozirne, fundus oka [je] normalan na obje strane.

Dg.: *Contusio oc.sin.*

Haematoma palp.inf.oc.sin.

Terapija: hladni oblozi [kompresse] ... U oko: Effludimex sol.

...

Dg:

S05.1. Kontuzija jabučice oka i tkiva očne šupljine”

14. Nakon što je pregledao prvopodnositeljicu, oftalmolog je podnio standardni obrazac koji se podnosi policiji u kojemu je naveo da je ozljeda nanesena udarcem rukom u lijevo oko, naveo podljev lijeve vjeđe (*haematoma palp.inf.oc.sin.*) kao dijagnozu i opisao ozljedu kao laku.

15. Podnositeljice zahtjeva tada su se vratile na policiju gdje su obje dale izjave. U svojoj je izjavi prvopodnositeljica spomenula druge primjere fizičkog i psihološkog nasilja od strane njezinog oca tijekom protekle tri godine. Mjerodavan dio policijske bilješke o razgovoru vođenom s prvopodnositeljicom glasi kako slijedi:

„Ovaj je razgovor vođen u pogledu nasilničkog ponašanja [djetetovog] oca I.M.

[Dijete] je navelo da je jučer oko 16:00 sati, kada se pripremala da posjeti svoju majku D.M., željela uzeti okvir slike koji sadrži pramen njezine kose koji je njezina mama dala uokviriti kada se ona prvi puta šišala. Stavila je okvir slike pod svoju jaknu jer je znala da joj tata ne bi dopustio da ponese taj okvir za sliku k svojoj mami. Tada je njegova djevojka I.P. vidjela da ona ima nešto pod svojom jaknom i pitala je što je to. Odgovorila je da to nije ništa. Tada je došao njezin otac i uzeo okvir za sliku ispod njezine jakne i rekao joj da će razgovarati o tome kada se vrati kući te večeri.

... Navečer, oko 20:00 sati, mama ju je dovela do tate koji ju je pozvao u sobu i nazvao je lopovom, udario je rukom po lijevom oku i počeo joj stiskati vrat i gurati je. Tijekom toga, ona je pala, no nije se ozlijedila jer je pala na vreću koja je bila na podu. Potom je povraćala slinu jer je osjetila mučninu od toga što joj je otac stiskao vrat. Potom je [partnerica njezinog oca] I.P. došla i rekla njezinom ocu da se smiri inače će ona [prvopodnositeljica] povraćati ... On je potom otišao i sjeo u sobi za dnevni boravak. Ona je bila veoma uplašena i plakala je no ipak je otišla u svoju sobu i napisala domaću zadaću za sutradan. Kada se ujutro probudila, pozdravila je svog oca s ‚dobro jutro‘, no on je nije ni pogledao i samo je okrenuo glavu na drugu stranu. Ujutro je osjetila laganu bol pod lijevim okom gdje ju je otac udario. Kada je stigla u školu, spomenula je to svojem učitelju, svojim prijateljicama P. i A. jer je osjećala potrebu da se povjeri nekome.

Danas je otišla svojoj mami i rekla joj sve što se dogodilo te večeri. Također ju je veoma povrijedilo kada ju je tata grubo [opsovao]. On to često čini, i činio je to [također] jučer navečer. Također ju je nazvao ‚kravom‘ i rekao joj da je glupa. Zbog njegovih grubih riječi, puno je plakala nakon toga. Tata joj kaže s vremena na vrijeme [da ide k vragu], a ona ne voli psovanje, posebno kada on spominje njezinu mamu dok to čini. Prije nekoliko mjeseci otac joj je rekao da će putem svojih prijatelja osigurati da nikada ne čuje i ne vidi svoju mamu. Stoga se veoma boji svojeg tate jer on može biti opasan. Vidjela je kada je tata tukao u mamu i stoga se boji da bi on mogao istući i nju na isti način. Ona navodi da je njezin otac često nepristojan prema njoj tako što više na nju, tjera je da jede hranu koju ne voli, a kada ona to ne učini, zgrabi je za bradu i nabije joj hranu u usta, od čega osjeća mučninu. Često joj oduzima mobilni telefon tako da ne može zvati svoju mamu, a ona bi voljela biti u kontaktu sa svojom mamom. Jednom ju je udario četkom za kosu po nozi kada mu nije dopustila da joj češlja kosu. On je također zna zgrabiti za ruku i stisnuti je tako čvrsto da poslije ima kontuzije. Navodi da se veoma boji svog tate i da bi voljela živjeti sa svojom mamom. Večeras ona definitivno ne želi ići sa svojim ocem, već želi ostati sa svojom mamom. Ona se boji da bi je njezin otac mogao istući i vikati na nju. Često joj je prijetio mašući svojom rukom prema njoj i govoreći ‚gledaj je, gledaj je‘ s namjerom da je udari ako ga ona ne bi slušala. Otac joj je također prijetio da će joj ošišati kosu znajući da ona voli [svoju] dugu kosu. Prijeti joj time kada plače za svojom mamom, grize svoje nokte ili traži mobilni telefon. Tata joj često kaže da ne smije voljeti svoju baku [po majci], [partnera svoje majke] N. ili njegovu mamu, no ona ih sve voli.

Ona nadalje navodi da svaki puta kada joj mama ili [partner njezine majke] N. kupe nešto i ona to donese u dom svojeg oca, on baca sve te stvari u smeće. Stoga ona nosi stvari koje joj je mama kupila samo kada dođe svojoj mami jer joj nije dopušteno da ih nosi kada je u domu svojega tate.

Konačno, ona navodi da se veoma boji svojega tate i [posebno] ... da će on učiniti nešto loše njezinoj mami jer on stalno prijeti da će to učiniti.

Razgovor je vođen u prisutnosti socijalne radnice Centra za socijalnu skrb Zadar V.C.”

16. Istog je dana policija razgovarala s I.M. i njegovom partnericom I.P. Mjerodavan dio policijske bilješke o razgovoru vođenom s I.M. glasi kako slijedi:

„Razgovor je vođen uz prisutnost njegovog odvjetnika B.Z., u pogledu izvješća da je udario svoju malodobnu kćer ... U vezi s time izjavio je sljedeće:

...

[Kaže da njegova bivša supruga] ne plaća redovito uzdržavanje za [njihovu] kćer ... u iznosu od 800 hrvatskih kuna (HRK) mjesečno i do današnjeg dana duguje [mu] 15.000 HRK.

[On tvrdi da], na žalost, [njegova bivša supruga] manipulira njihovom kćeri ... i koristi je tako da ona odbacuje sve što nosi [njegovu] prezime. Čak je i napravila za sebe Facebook stranicu pod ... prezimenom svog trenutačnog partnera.

...

U pogledu njegovog odnosa s njegovom kćeri ..., [on] navodi da on kao roditelj koji želi naučiti svoje dijete da poštuje rad i disciplinu ima svoje dužnosti i da dijete mora imati određenu disciplinu, [na primjer] ne smije lagati svojim roditeljima i ne činiti što god ona poželi. Kada se [njegova kći] vrati iz škole ... on zahtijeva da ona uradi svoju

domaću zadaću i uči. U pogledu hrane, [on] navodi da on želi da [njegova kći] jede zdravu i raznovrsnu hranu, s voćem i povrćem, rižom, mesom, a ne jedino što ona jede pizze, sendviče i slatkiše. On također ne voli bacati hranu i više voli da je se pojede.

Dana 1. veljače 2011. oko 15:50 sati [njegova kći] se pripremala ići k svojoj majci i došla je u kuhinju oprostiti se. Tom je prilikom [njegova partnerica] I.P. primijetila da ima nešto pod njezinom jaknom ... i pitala je što je to. [Kći] je odgovorila da to nije ništa premda je bilo vidljivo da ona ima nešto ispod. On ju je tražio da rastvori svoju jaknu. [Oni su tada shvatili] da je uzela stakleni okvir za sliku s pramenovima njezine kose odrezanima u vrijeme kada je još bila beba. [On] ju je potom pitao zašto nije pitala da to uzme umjesto da to učini na način na koji je to učinila, ukravši iz svoje vlastite kuće. [Kći] je rekla da je to bilo za njezinu mamu i da je njega pitala da to uzme, on to ne bi dopustio. Potom joj je rekao da ide svojoj mami i da će razgovarati o tome kasnije, kada se vrati kući.

[Kći] se vratila kući u 20:00 sati i nastavili su svoj razgovor jer joj je želio reći da je ono što je učinila loše i da je trebala pitati, a ne krasti stvari iz kuće i nositi ih svojoj majci. [Njegova kći] je odgovorila da želi da [okvir za sliku] bude kod njezine majke. [On] ju je potom ukorio zbog toga što mu je lagala rekavši da je to što je ona učinila bilo tužno ili loše i da uvijek mora govoriti istinu zbog toga što on ne tolerira laži i da će se svi problemi riješiti na način na koji su se do sada rješavali. On priznaje da je ponekada strog roditelj, no on vjeruje da on to uvijek radi s mjerom i s [dobrim] razlogom i to isključivo s ciljem da učini da se ona [bolje] ponaša.

Danas, 2. veljače 2011. [njegova kći] je bila ujutro u školi i poslijepodne se zabavljala s [njim] i njegovom [partnericom] ... Ništa nije dalo naslutiti da je [ona] na bilo koji način uznemirena događajima od prethodne večeri.

[On] naglašava da je sve ovo izmislila njezina majka ... koja ima negativan utjecaj na [njihovu kćer].”

17. Mjerodavan dio policijske bilješke o razgovoru vođenom s I.M.-ovom partnericom I.P. glasi kako slijedi:

„Razgovor je vođen u pogledu izvješća da je I.M. udario svoju malodobnu kćer ... U vezi s time izjavila je sljedeće:

Dana 1. veljače 2011. oko 15:50 sati [njezina pokćerka] se pripremala ići k svojoj majci i došla je do njega i nje u kuhinju pozdraviti ih. Tom prilikom [I.P.] je primijetila da ima nešto pod svojom jaknom ... i pitala je što je to. [Njezina pokćerka] je odgovorila da to nije ništa premda je bilo vidljivo da je imala nešto ispod. I.M. ju je tražio da raširi svoju jaknu. [Tada su shvatili] da je uzela stakleni okvir za sliku s pramenovima njezine kose ošišane u vrijeme kada je bila beba. [On] je potom pitao [svoju kćer] zašto ona nije pitala da ga uzme umjesto da učini što je učinila, krađući od svoje vlastite kuće. [Pokćerka] je rekla da je to za njezinu mamu i da je ona pitala njega da ga uzme, on to ne bi dopustio. Potom joj je rekao da ide svojoj mami i da će razgovarati o tome kasnije, kada se vrati kući.

[Pokćerka] se vratila kući u 20:00 sati i [njen otac i ona] su nastavili svoj razgovor jer joj je želio reći da je ono što je učinila loše i da je trebala pitati, a ne krasti stvari iz kuće i nositi ih svojoj majci. [Pokćerka] je odgovorila da želi da [okvir za sliku] bude kod njezine majke. I.M. ju je potom ukorio zbog toga što mu je lagala rekavši da je to što je ona učinila bilo tužno ili loše i da uvijek mora govoriti istinu zbog toga što on ne tolerira laži i da će se svi problemi riješiti na način na koji su se do sada rješavali. I.P. čvrsto navodi da I.M. tom prilikom nije udario [svoju kćer] niti ga je ona ikada

vidjela da udara [nju]. Ona kaže da je I.M. temperamentan i ponekada više kada smatra da je nešto krivo, no da on zaista nije sklon fizičkom nasilju ili udaranju djece. I.P. primjećuje da je [pokćerka] općenito vrlo osjetljiva u vezi s njezinom majkom i odmah počinje plakati u vezi s bilo čime što se odnosi na nju.”

18. Nakon razgovora prvopodnositeljica je vraćena svojem ocu I.M. na intervenciju zaposlenika lokalnog centra za socijalnu skrb.

19. Dana 19. veljače 2011. prvopodnositeljicu je, na inicijativu drugopodnositeljice, pregledala psihijatrica u Psihijatrijskoj bolnici za djecu i mladež u Zagrebu. Mjerodavan dio opažanja psihijatrice glasi kako slijedi:

„Dijete je bilo s majkom na policiji i prijavilo je incident [od 1. veljače 2011.] zbog toga što majka, ali također i kći, tvrdi da to nije bio prvi put kada je otac zlostavljao [dijete], premda ne toliko fizički koliko psihološki.

...

Tijekom razgovora s djevojkom, vidljivo je da se dijete veoma uznemiri na spomen oca, ona ga se boji, „stalno misli da će je opet udariti i želi ostati s mamom”. Tata joj navodno stalno prijeti da „će joj ošišati kosu ako nastavi plakati i spominjati mamu ...”, on često psuje i govori vulgarne izraze protiv majke što je sve navodno prijavljeno policiji ... (razgovor je vođen prvo s majkom nasamo a potom s djevojkom, također nasamo; [dijete] govori o svemu tome kroz suze i dok grize svoje nokte).

...

Djevojka kaže da se sjeća da su je pitali kada je bila mala s kim bi radije živjela i da je rekla s tatom zato što joj je rečeno da tako mora reći, a sada žali zbog toga (ona plače cijelo to vrijeme).

Inače djevojka ostavlja dojam da ima dobre intelektualne sposobnosti, dobro funkcionira izvan obitelji i odlična je učenica. Nema znakova psihotičnog poremećaja i djevojka u kontaktu iskazuje empatiju osim što se uznemiri i brzo govori kada je tema otac i njegov odnos s njom (itd. postoji utisak snažnog straha od oca).

S obzirom na složenost obiteljske situacije (otac se ponovno oženio i [dijete] živi s njim, njegovom novom suprugom, njezinom kćeri iz prvog braka i dvoje malih polusestara dok majka također ima novog partnera s kim ima malog sina) i očigledno traumatiziranje djeteta koje vjerojatno traje već dugo vrijeme, bilo bi preporučeno pribaviti psihijatrijsko vještačenje djeteta.

Do tada ... preporučam vođenje djevojke psihologu ...

Dg. Zlostavljano dijete, T 74.8”

20. Dana 5. ožujka 2011. drugopodnositeljica je odvela prvopodnositeljicu psihologinji u Zagrebu koja je, između ostaloga, napravila sljedeća opažanja:

„Razgovori, koji su vođeni s majkom nasamo i zasebno s djevojkom, slijedi da se dijete boji svojeg oca zbog toga što je on psihološki i ponekad fizički zlostavlja.

...

Djevojka ... kaže da bi ona rado živjela s mamom kad bi to mogla i da tata ružno govori o mami.

...

Rezultati pokazuju da je [dijete] emocionalno privrženo svojoj mami i misli da je njezin tata ne voli, boji se njega, ne vjeruje mu, misli da nije pravedno da tata stalno viče na nju čak i kada ona nije pogriješila. Najveća joj je želja da živi sa svojom mamom i njezinom obitelji i teško joj je vratiti se u dom svojeg oca. Poistovjećuje se sa svojom majkom i misli da su one vrlo slične.

Nalazi: [Djevojka] je traumatizirano dijete s visoko natprosječnim mentalnim sposobnostima, snažnom samokontrolom, neurotičnost, depresivno afektivna, hipersenzibilna, anksiozna sa snažnim kompleksom inferiornosti. Dijagnosticiran je diskretan tremor.

Preporučam psihološko i, ako je potrebno, psihijatrijsko savjetovanje.”

21. Dana 30. ožujka 2011. Općinsko državno odvjetništvo u Zadru (dalje u tekstu „Državni odvjetnik”) obavijestilo je drugopodnositeljicu da je istoga dana ono, u vezi s incidentom od 1. veljače 2011., podnijelo optužni prijedlog protiv I.M.-a pred Općinskim sudom u Zadru zbog počinjenja kaznenog djela nanošenja tjelesne ozljede opisanog u članku 98. Kaznenog zakona (za detaljniji opis tijeka tog postupka vidi stavke 35. – 51. u nastavku).

22. Istoga dana, 30. ožujka 2011., drugopodnositeljica je pokrenula parnični postupak pred Općinskim sudom u Zadru tražeći promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te o susretima i druženjima iz presude tog suda od 24. kolovoza 2007. (vidi prethodni stavak 10., za detaljniji opis tijeka tog postupka vidi stavke 60. – 81. u nastavku).

23. Dana 22. travnja 2011. drugopodnositeljica je ponovno odvela prvopodnositeljicu istom psihologu (vidi prethodni stavak 20.) koji je primijetio kako slijedi:

„... Razgovor s [djetetom] vođen je bez prisutnosti njezine majke.

Tiha u kontaktu, s depresivnim afektom, kooperativna, grize svoje nokte, povremeno plače. Ponovno smo razgovarali o događajima od 1. veljače 2011. tijekom kojih je dijete psihološki i fizički zlostavljao njezin otac, koji je ona u prisutnosti svoje majke prijavila policiji.

[Dijete] kaže da to nije bio izolirani incident i da se ona boji svog oca jer je ona stalno, od trenutka kada je počela živjeti s njim, izložena psihološkom i, s vremena na vrijeme, također fizičkom zlostavljanju. Ona kaže da je on u više navrata zaprijetio da će je udariti ako nastavi gristi svoje nokte i da će joj oduzeti mobilni telefon. Prethodno se više plašila fizičkog nasilja svojeg oca, no njezina je majka potiče govoreći joj da se ne boji i da ‚izdrži teške trenutke’. Dijete navodi da ne voli živjeti sa svojim ocem jer joj on prijete, govori joj da će je istući. Ona kaže da je mama više voli, ne prijete joj i dobra je prema njoj. Ona koristi potiskivanje i ‚zaborav’ kao obrambene mehanizme.

...

Dijete navodi da otac viče na nju skoro svaki dan, psuje, govori joj da je ‚glupa, krava, svinja, koza, lopov, da mu neprekidno prkosi’. Ona kaže da je to drsko ponašanje njezinog oca rjeđe otkad ga je prijavila policiji.

[Dijete] kaže da joj je otac prijetio da će se putem ‚svojih ljudi‘ pobrinuti da ona ne čuje i ne vidi svoju majku. Ona joj prijeti da će joj on ošišati kosu ako bi ona plakala za svojom majkom.

Dijeti navodi da je njezin otac tjera da jede tako da ona mora pojesti sve što joj stavi na tanjur i da ona zbog toga ponekad povraća. Ako ona odbije pojesti sve, otac joj drži bradu i ‚gura‘ hranu u njezina usta. Ako se opire, on joj razmaže hranu po njezinom licu.

Nakon što ga je prijavila policiji, otac se kontrolirao tijekom par dana i potom je opet počeo vikati, no tada u manjoj mjeri. Više joj ne gura hranu u usta, no ona mora pojesti sve što joj stavi na njezin tanjur. Ponekad mora pojesti nešto što ne voli, a to joj majka nikada ne čini.

[Dijete] je usamljeno u domu svoga oca jer provodi svoje vrijeme samo sa svojim polusestrama, a njezinim prijateljima nije dopušteno da je posjećuju kako se [mlađa polusestra] ne bi razboljela. Nakon škole, otac joj dopušta da se sastaje s prijateljima tijekom samo pola sata. Posjetila je jednog od svojih prijatelja samo jednom i nije se usudila pitati oca za više. Ona misli da je njezin otac stroži s njom nego s njezinom starijom polusestrom.

Doznao sam da otac ružno govori o majci i njezinom novom partneru pred djetetom, da ima različitu odjeću kod svoje majke odnosno kod svojeg oca i da je otac bacio tenisice koje je dobila kao rođendanski poklon od svoje majke i njezinog partnera u smeće.

Na pitanje o suprugu svojeg oca, ona kaže da je ona bolja prema njoj nego njezin otac – ne tjera je da jede, nikada je nije udarila, pomaže joj s domaćom zadaćom i češlja joj kosu.

Dijete pokazuje snažnu želju da živi sa svojom majkom zbog toga što joj je emocionalno bliža, majka je podupire u teškim trenucima, ima brojne prijatelje u njezinom susjedstvu i majka je potiče da provodi vrijeme s njima, sa svojom se majkom ona zabavlja i osjeća sigurnom. Uпитana o [ponašanju] partnera svoje majke prema njoj, dijete kaže da je on dobar prema njoj i pokušava je razveseliti, kupuje joj darove i zabavno je i ugodno razgovarati s njime.

Na pitanje bi li njoj, kada bi živjela s svojom majkom, bilo dopušteno vidati oca izvan rasporeda posjećivanja kojega naloži sud, ona kaže da je sigurno da bi joj njezina majka dopustila da vidi oca kad god bi ona to htjela učiniti i navodi da se ‚ona želi preseliti k svojoj majci odmah i zauvijek‘.

Nalazi i preporuke: Kako bi se spriječio razvoj nepopravljivih psihopatoloških posljedica zbog neprekidnog zlostavljanja, preporuča se odmah ukloniti [dijete] iz obitelji gdje ona trenutačno živi i dodijeliti skrbništvo majci.

Također se preporuča psihološko, i po potrebi, psihijatrijsko praćenje napretka.”

24. Dana 4. svibnja 2011. drugopodnositeljica je opet povela prvopodnositeljicu na policiju da prijavi još jedan primjer zlostavljanja od strane njezinog oca koji je navodno izvršio pritisak na nju da izmijeni svoje ranije izjave dane pred policijom i vještacima. Mjerodavan dio policijske bilješke o razgovoru vođenom s prvopodnositeljicom tom prilikom glasi kako slijedi:

„Ovaj je razgovor vođen u pogledu neprikladnog ponašanja [djetetovog] oca I.M.

[Dijete] je navelo da ju je prije par dana očeva djevojka I. pitala je li ona posjetila jednu gospođu u Zagrebu sa svojom mamom. Odgovorila je da jest, na što je I. pitala o čemu je razgovarala s tom gospođom u Zagrebu i zašto nije ništa rekla o [tome] svom tati. Odgovorila je da je zaboravila spomenuti to. Nakon toga njezin ju je otac nazvao na njezin mobilni telefon i tražio je da dođe u njegov caffe bar ... odmah. Kada je došla tamo, počeo je vikati na nju i pitati zašto je govorila protiv njega i zašto mu nije rekla da je bila u Zagrebu. ... Nakon toga joj je rekao da laže kao pas i rekao joj je da mu se makne s očiju.

... Nakon toga, njezin tata neprekidno ju je pitao želi li stvarno živjeti sa svojom mamom i ona bi uvijek odgovorila da želi. Prije par dana, rekao joj je da neće živjeti sa svojom mamom prije nego napuni osamnaest godina.

[Dijete] također navodi da je on rekao da će prijaviti njezinu mamu zbog toga što ju je odvela doktorici u Zagreb i da će ona [majka] dobiti kaznenu prijavu zbog toga [što je učinila]. On joj je [također] rekao da će je sada odvesti psihologu i nekim drugim ljudima gdje će ona morati reći da je on nije udario i da je on dobar prema njoj.

Danas ju je opet pitao želi li stvarno živjeti sa svojom mamom i ona mu je opet odgovorila da želi živjeti sa svojom mamom.

Ova je razgovor vođen u prisutnosti [djetetove] majke ...”

25. Dana 7. svibnja 2011. otac prvopodnositeljice odveo ju je psihijatru u Polikliniku za zaštitu djece grada Zagreba koji je, nakon što je konzultirao mišljenja od 19. veljače, 5. ožujka i 22. travnja 2011. (vidi prethodne stavke 19., 20. i 23.) i razgovarao s prvopodnositeljicom, primijetio u svojim opažanjima, *inter alia*, sljedeće:

„Očigledno je da je [dijete] veoma opterećenom sukobom svojih roditelja i nedostatnošću njihove uzajamne komunikacije, koja često ide preko nje. Djevojka pokazuje ljubav prema ocu, a ne strah od oca. Ipak, na pitanje što se dogodilo [1. veljače 2011.] nije željela razgovarati o tome, bila je vidno emocionalno opterećena tako da nisam ustajao na tome. Ona slobodno izražava svoje nezadovoljstvo govoreći da ne voli kada njezin otac povisi glas. Upitana kada se to događa, odgovara: ‚kada učinim nešto loše’.

Ona dobro funkcionira u školi, kaže da ima puno prijatelja ... da kod majke također ima prijatelje i voli ići tamo, no da se osjeća udobno kod kuće sa svojim ocem jer se dobro slaže s ... kćeri nove partnerice svog oca ...

Njezinim mentalnim stanjem dominira emocionalni teret sukoba njezinih roditelja, visoke emocionalne napetosti, potreba za bliskošću sa svojom njezinom majkom (koju ona želi zadovoljiti tako što je s njom) i, u odnosu s ocem, sukob oko lojalnosti u koji je uvučena.

Mišljenja sam da je djevojka uvučena u sukob oko lojalnosti i veoma je opterećena nesuglasicama svojih roditelja i sukobom koji je doveo do visokog emocionalnog pritiska, anksioznosti i hipersenzibilnosti.

Preporučam da roditelji prođu obiteljsko savjetovanje i moguće kasnije također obiteljsku terapiju zajedno sa [svojom kćeri].”

26. Dana 6. lipnja 2011. otac je ponovno odveo prvopodnositeljicu istom psihijatru koji je, u onoj mjeri u kojoj je to mjerodavno, primijetio:

„Razgovor s djevojkom vođen je nasamo. [Dijete] navodi da se osjeća dobro, da ne može dočekati da škola završi, no da nema poteškoća u školi. Dobro se slaže i s očevom suprugom i s parterom svoje majke, a polubrata i polusestre smatra pravim bratom i sestrama. Još uvijek je tužna zbog nesuglasica njezinih roditelja i njihove nesposobnosti da komuniciraju na odgovarajući način [jedno s drugim] i različitih stilova roditeljske skrbi.”

27. U tijeku prethodno spomenutog postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti (vidi prethodni stavak 22.) sud je naložio kombinirano stručno mišljenje vještaka iz područja psihijatrije i psihologije. Sukladno tome, podnositeljice zahtjeva i oca prvopodnositeljice pregledali su takvi forenzički vještaci u Neuropsihijatrijskoj bolnici u Popovači. U tijeku pripremanja svojih mišljenja svaki je vještak provodio razgovore, *inter alia*, s prvopodnositeljicom. Posebice, 1. srpnja i 28. rujna 2011. s prvopodnositeljicom je razgovarao svaki vještak, dok je 2. rujna 2011. s njom razgovarala samo psihijatrijska vještakinja. Razgovori od 1. srpnja 2011. provedeni su bez prisutnosti roditelja prvopodnositeljice, onaj od 2. rujna 2011. u prisutnosti njezine majke (drugopodnositeljice), a oni od 28. rujna 2011. u prisutnosti njezinog oca.

28. Mjerodavan dio bilješke o razgovoru od 1. srpnja 2011. s psihijatrijskom vještakinjom glasi kako slijedi:

„[Dijete] navodi da uvijek govori istinu, doslovno uvijek, i da se najgore osjeća kada joj se kaže da je lažljivac kao njezina mama.

... Ona vrlo jasno artikulira svoju emocionalnu povezanost i bliskost sa svojom majkom i želju da živi s njom. ...

[Dijete] navodi da je jednom pokušala razgovarati sa svojim ocem o tome da živi sa svojom majkom no on je taj razgovor brzo završio rekavši joj da neće biti nikakve rasprave o tome i da će ostati s njim dok ne napuni osamnaest godina. ... Ona kaže da je njezin otac vrlo strog i da on često viče i vrijeđa je, zbog čega se srami i boji. Kada ju je posljednji puta napao, zbog [okvira za] slike, I. [tj. partnerica njezinog oca] ga je zaustavila, a ona je osjećala mučninu. ...

Ona kaže da se potužila svojoj majci u vezi sa svojim ocem, a zbog tog je razloga ona otišla na policiju s njom. Posebno ju je pogodilo kada je socijalna radnica došla na policiju [policijsku postaju] i razgovarala s njezinom majkom, koju je čula kako kaže da osim ako ne postignu sporazum gdje će [njihova kći] živjeti, smjestit će je u dom za djecu. (Djevojka je dugo plakala nakon toga).

Upitana kako je živjeti s njezinim ocem, ona navodi da bi radije živjela sa svojom majkom jer je bliskija s njom. ...”

29. Mjerodavan dio bilješke o razgovoru od 1. srpnja 2011. s psihološkom vještakinjom glasi kako slijedi:

„Otac je tako-tako. On je dobar kada je dobro raspoložen. Kada nije [dobro raspoložen], nije [dobar]. Jednom me je prisilio da jedem i povraćala sam.’ ...

„Mama je sjajna. Dobra, pravedna i ne udara me. Ona mi ne prijete. Ne svađam se s njom toliko puno. Mirnija sam kada sam sa svojom mamom, nema toliko puno svađa, opuštenija sam.’

... Rekla je da je došla na procjenu vještaka ,zbog onoga što mi je tata učinio i zbog toga što želim živjeti sa svojom mamom. Željela sam ... Zaprijetio mi je ...' Plače i nerazgovjetno kroz suze kaže da joj je tata razmazao hranu preko lica u šali pa se osjećala ružnom i posramljenom. ,Jednom me udario ... Rekao je da nije, već da je samo napravio [prijeteću] gestu prstom ...'

Nakon što se smirila, vraćamo se na traumatični incident.

Počela si plakati?

... Učinio mi je ovo (pokazuje svojom rukom prema vratu). Tata me udario i uvijek plačem tako da sam gotovo povraćala. [Udario me] ovako jako (dodiruje vrat i bradu) tako da sam skoro povraćala ...'

...

,[On me nazvao lopovom], a ja sam rekla da nisam i onda me udario blizu oka (pokazuje lijevu sljepoočnicu). ... Pitao me hoću li to ponoviti (treba je prekinuti jer govori nerazgovjetno dok jeca). ... [Idućeg dana] ... rekla sam mami što mi je učinio. Rekla mi je da možemo otići na policiju i tamo sam [im] rekla [što se dogodilo] ... Prva gospođa [policajka] tamo bila je dobra. Druga [socijalna radnica] me povukla za ruku govoreći da moram ići svom tati. Nisam htjela [ići]. Ona mi je tada rekla da ako mama dođe u sukob s tatom, ona će ići u zatvor, a ja u dom za djecu (ona jeca). Morala sam ići sa svojim ocem. Tata je rekao da nećemo razgovarati o tome ...'

...

„Jučer mi je rekao da me uopće nije udario i da mi nije ništa učinio i da trebam reći istinu. No udario me je. Također mi je rekao da kada mi je razmazao hranu preko lica to je bila šala, no ja sam se osjećala posramljeno. Također mi je rekao da ako to spomenem, on će nazvati [pomajku i polusestru] da kažu da je to bila šala i zbog toga ću ispasti lažljivac. Tada sam se osjećala posramljeno i ružnom. ...

„Prijetio mi je da će mi ošišati kosu ako ne prestanem gristi nokte i da će me oduzeti moj mobilni telefon.’

„Jednom smo se zajedno vozili u automobilu ... vidio je mamu s [njezinim novim partnerom] u sljedećem traku. Rekao je da će ih oboje strpati u zatvor i ubiti ih. Puno ih je psovao. Rekao im je puno ružnih stvari. ... Sljedećeg je dana ili ubrzo nakon toga rekao da će preko svojih ljudi osigurati da se moja mama i ja više ne čujemo i ne vidimo.’

„Bila sam prije nekog vremena kod doktora u Zagrebu. Pitao me nešto o školi, no činio mi se lošim i nisam htjela razgovarati s njime i nisam rekla istinu. Nakon mjesec dana, opet smo išli k njemu. Rekla sam da želim živjeti sa svojom mamom, no nisam spomenula da me on udario. Tada sam se bojala svog tate i još se bojim jer sam znala da bi on rekao da me nije udario...’

„Jednom me udario kad sam bila mala, ne sjećam se, jednom ...’

„Naljuti se kada nešto ne mogu pojesti. Kada kažem nešto [da se opravdam], on pita zašto mu prkosim. Vrijedao me je. Zvao me kravom, glupom kozom. Psovao me je. Rekao mi je da idem k vragu ... rekao mi je to mnogo puta. Također mi je mnogo puta rekao da odjebem ... Rekao mi je da je moja mama kurva (ona plače) ...

...

„Mama mi kaže da neke stvari ne mogu učiniti. Ona mi ne prijete. Ona ponekad povisi glas, ali ona to rijetko čini i onda ja to više ne činim.”

30. Mjerodavan dio bilješke o razgovoru vođenom 2. rujna 2011. s psihijatrijskom vještakinjom glasi kako slijedi:

„Ovaj je razgovor vođen s djevojkom i majkom zajedno kako bi se promatrala njihova međusobna interakcija. Tijekom razgovora primjetno je da je djevojka nešto povučenija i ozbiljnija nego tijekom prethodnog razgovora. ...

U jednom trenutku djevojka je snažno emocionalno reagirala. Djevojka navodi (dok plače) da bi htjela proslaviti svoj nadolazeći rođendan kod svoje mame ... s obzirom da je proslavila prošlogodišnji rođendan sa svojim ocem. Majka nije uspjela smiriti djevojkicu u potpunosti ili umanjiti njezinu frustraciju. Umjesto toga, ona je sama izgledala zabrinuto i frustrirano, gotovo izgubljeno.”

31. Mjerodavan dio bilješke o razgovoru od 28. rujna 2011. s psihijatrijskom vještakinjom glasi kako slijedi:

„Ovaj je razgovor vođen s djevojkom i ocem zajedno kako bi se promatrala njihova međusobna interakcija. Tijekom razgovora primjetno je da je djevojka nešto povučenija i zadubljena u svoje misli, doima se sputano. ... Upitana postoji li nešto što bi htjela promijeniti, kaže da bi htjela živjeti sa svojom mamom i da želi biti u mogućnosti produžiti vrijeme što ga provodi s jednim roditeljem kada želi ostati duže s tim roditeljem. Dok govori to, djevojka reagira emocionalno (ona plače). Tijekom toga, nema uzajamnog kontakta između djevojke i njezinog oca, nema kontakta pogledom i otac je ne pokušava smiriti. Svako od njih [se drži] za sebe, pogleda uprtih naprijed.”

32. Mjerodavan dio bilješke o razgovoru od 28. rujna 2011. s psihološkim vještakom glasi kako slijedi:

„Ona navodi u prisutnosti njezinog oca: „Htjela bih živjeti sa svojom mamom i odlučiti kada bi trebale biti posjete, da idem sa svojom mamom ili tatom (ona plače). Tata dodaje: „To bi bilo najbolje ...”

Na izravno pitanje je li pitala tatu o tome, ona kaže da nije. Dodaje da je jednom pitala tatu [o tome] i da je on rekao da ona neće ići svojoj mami ...”

33. Dana 27. listopada 2014., prvopodnositeljica je napisala sljedeće u svom školskom eseju:

„... oni svi misle da me poznaju, no oni ne poznaju čak ni 1/3 mene. Sude me prema mom uspjehu u školi no to nisam ja. Oni ne znaju što se događa, oni me vide kao sretnu djevojkicu, no ja sam suprotnost toga. Živim sa svojim tatom od kada sam imala šest godina i od prvog dana želim otići [živjeti] kod svoje mame ... Tata mi govori da me neće pustiti da odem dok ne napunim 18 godina. ... Već neko vrijeme tješim se tako da se režem ... ožiljci se više ne vide, samo kada igram odbojku ili neki drugi sport s loptom i kad mi ruka pocrveni, tada se vide.”

34. Uzbunjena priznanjem samoozljeđivanja prvopodnositeljice u školskom eseju, 22. studenog 2014. drugopodnositeljica ju je odvela istoj psihologinji koja ju je pregledala 5. ožujka i 22. travnja 2011. U svojim opažanjima psihologinja je zabilježila sljedeće:

„[Djevojka] je došla u pratnji svoje majke zbog toga što je majka doznala za samoozljeđivanje [njezine kćeri] o čemu je [djevojka] pisala u školskom eseju ... od 27. listopada 2014.

Razgovor:

Depresivna, anksiozna na početku ... verbalno fluentna. Razgovaramo bez prisutnosti majke.

Nakon razvoda njezinih roditelja, [djevojka] živjela je sa svojom majkom. Kaže da je to bilo najsretnije razdoblje njezinog života. Ona živi sa svojim ocem od svoje šeste [godine] ... Odnose u obitelji ona opisuje kao konfliktne, boji se svog oca. Ona opisuje emocionalno ucjenjivanje od strane bake [po ocu] i prijatnje i emocionalno ucjenjivanje od strane svoga oca kao i povremeno zlostavljanje od strane oca, o čemu postoje medicinska i policijska izvješća. Ona navodi da je, kada je imala šest godina, [zbog toga što je bila] manipulirana i zastrašena od strane svoga oca, navela tijekom ispitivanja od strane [forenzičkog] vještaka [tijekom postupka razvoda braka] da želi živjeti 'pola-pola' [kada joj je postavljeno pitanje s kojim bi roditeljem željela živjeti]. Kaže da joj je tata rekao da tako kaže, no da nije znala što to znači. Od usvajanja odluke [u postupku razvoda braka] ona živi sa svojim ocem i patila je zbog toga što s majkom i njezinim partnerom ima blizak odnos pun povjerenja. Od tog trenutka, izražava želju da živi sa svojom majkom no unatoč svim njezinim izjavama [u tom smislu] ... [mjerodavna] tijela vlasti ne obraćaju pažnju na to. ... Zahvaljujući podršci i razumijevanju svoje majke, još uvijek može funkcionirati [tj. uspijeva normalno živjeti] no nesretna je zbog toga što ne može živjeti sa svojom majkom.

Ona kaže da je nesretna, da ne razumije zašto [mjerodavna] tijela vlasti zanemaruju nju i da ne razumiju koliko je zlostavljaju ne poduzimajući odgovarajuće mjere.

U njezinom školskom eseju (koji je predstavljen) ona spominje da se rezala po rukama. Prijateljica joj je pomogla nositi se s ožiljcima. Upitana zašto je učinila to, odgovara da je to bilo zbog toga što se osjećala bespomoćnom u trpljenju stalnog pritiska u obitelji oca, stalnim sukobima, nemogućnosti da upravlja vlastitim vremenom i uskraćivanja života s majkom, što bi je učinilo sretnom. Drugo ponašanje spomenuto u eseju ukazuje na razvoj opsesivno-kompulzivnog poremećaja, straha od tame, anksiozno-depresivne simptomatologije i poremećaja kontrole emocija. Oni nisu povezani s pubertetom, već ukazuju na simptomatologiju post-traumatskog stresa, emocionalne poremećaje prouzročene stalnim frustracijama i zlostavljanjem u dječjoj dobi.

...

Djevojka je godinama opterećena ispitivanjima od strane vještaka, pravosudnim postupcima, razgovorima u centrima za socijalnu skrb i nadom da će netko konačno saslušati njezinu želju da živi sa svojom majkom zbog toga što je od dobi od šest godina nesretna što mora živjeti sa svojim ocem. Ona uživa u društvu majke i njezinog partnera koji joj pružaju potporu, no boji se da neće moći živjeti s njima još dugo vrijeme. Nesretna je zbog toga što se njezin otac stalno svađa s njom i ne želi da ona bude sretna (a bila bi kada bi živjela sa svojom majkom. Ona ,mrzi svoju situaciju gdje je prisiljena živjeti sa svojim tatom. Ona želi postati odvjetnik i nikada ne bi dopustila da njezino dijete pati kao ona zbog toga što joj nije dopušteno birati s kime ... će živjeti.'

Introvertirana je, anksiozna ... Dijagnosticirani su emocionalna patnja, nepovjerenje, depresija, strah, krivnja, smanjena kontrola impulsa i problemi pri suočavanju sa stresom. Ti su simptomi povezani s nesposobnošću kontroliranja svojih želja, planiranja i organiziranja. Unatoč prethodno utvrđenim natprosječnim kognitivnim sposobnostima, otkrivena je smanjena razina otvorenosti i potrebe za novim iskustvima. Tome je vjerojatno tako zbog stalnog opstruiranja njezine slobode

djelovanja. Unatoč stalnim opstruiranjima, ona još uvijek ima volju boriti se za sebe. Odlikuje se empatijom.

Ima veoma razvijene obrambene mehanizme. Ipak, otkriveni su i simptomi post-traumatskog stresa.

Zaključak:

Dijagnosticirani su elementi snažne psihološke traume (post-traumatski stres), koji su, prema njezinim izjavama, rezultat frustracije prouzročene zlostavljanjem od strane njezinog oca i tijela vlasti koje zanemaruju njezinu želju da živi sa svojom majkom, i [koja služe] da je zaštite od patnje i osjećaja bespomoćnosti, što ona smanjuje opsesivno-kompulzivnim poremećajem i samoozljeđivanjem.”

C. Kazneni postupak

1. Kazneni postupak zbog tjelesne ozljede

35. Kako je prethodno spomenuto (vidi stavak 21.), 30. ožujka 2011., državni odvjetnik podnio je optužni prijedlog protiv oca prvopodnositeljice pred Općinskim sudom u Zadru zbog počinjenja kaznenog djela nanošenja tjelesne ozljede opisanog u članku 98. Kaznenog zakona (vidi stavak 86. u nastavku) tijekom incidenta od 1. veljače 2011.

36. Dana 19. travnja 2011. sud je izdao kazneni nalog proglašivši ga krivim u skladu s optužnim prijedlogom i odredio mu novčanu kaznu od 1.820 hrvatskih kuna (HRK).

37. Dana 4. svibnja 2011. otac prvopodnositeljice osporio je kazneni nalog tvrdeći da činjenice na kojemu se on temeljio nisu istinite. U skladu s time, sud je ukinuo svoj kazneni nalog i postupak se nastavio prema pravilima o skraćenom kaznenom postupku.

38. Rasprava zakazana za 7. svibnja 2013. odgođena je zbog toga što niti okrivljenik ni pozvani svjedoci nisu bili prisutni na njoj.

39. Na raspravi održanoj 6. lipnja 2013. otac prvopodnositeljice izjavio je da nije kriv i dao je svoj iskaz. Također je predložio saslušanje nekoliko svjedoka. Podnositeljice zahtjeva predložile su da ih se sasluša.

40. Na raspravi održanoj 23. srpnja 2013. sud je saslušao drugopodnositeljicu, jednu od policijskih službenica koje su razgovarale s podnositeljicama nakon incidenta od 1. veljače 2011., školskog nastavnika prvopodnositeljice i psihologa Z.M. koji je postupao kao nadzorni službenik tijekom provedbe prve mjere za zaštitu djeteta u obliku nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi (vidi prethodni stavak 11.).

41. Policijska je službenica izjavila da nije primijetila nikakve vidljive ozljede na prvopodnositeljici tijekom razgovora s njom dan nakon incidenta od 1. veljače 2011. Prvopodnositeljčin nastavnik također nije primijetio ozljede. On je posvjedočio da je primijetio da se prvopodnositeljica doimala tužnom dan nakon incidenta i da je razgovarao s njom o tome i tom mu je prilikom prvopodnositeljica rekla da je njezin otac nije udario. Z.M., koji je rekao da je razgovarao s prvopodnositeljicom neko vrijeme nakon incidenta

kao privatna osoba i na inicijativu njezinog oca, posvjedočio je da mu je prvopodnositeljica rekla da je njezin otac vikao na nju i da se bojala da će je udariti, no da je nije udario. Također je izjavio da kao školski psiholog vrlo dobro zna kako prepoznati znakove zlostavljanja kod djece i da prvopodnositeljica nije pokazivala takve znakove.

42. Dana 25. srpnja 2013. sud je odlučio pribaviti stručno mišljenje medicinskog vještaka o ozljedama prvopodnositeljice.

43. Rasprava zakazana za 18. rujna 2013. odgođena je zbog toga što pozvani svjedoci nisu bili prisutni na njoj.

44. Dana 23. rujna 2013. vještak je podnio svoje mišljenje navodeći da je moguće, premda se to ne može utvrditi sa sigurnošću, da je ozljeda prvopodnositeljice pretrpljena tijekom incidenta od 1. veljače 2011. Mjerodavan dio njegovog mišljenja navodi kako slijedi:

„Slijedeća je ozljeda utvrđena [u to vrijeme] putem liječničkog pregleda:

- manji podljev donje vjeđe lijevog oka.

Ta ozljeda sačinjava **tjelesnu ozljedu**.

Ozljeda je nanescena nekim tvrdim i tupim predmetom. Nanesena je jednim udarcem niskog intenziteta.

Mehanizam ozljede mogao bi odgovarati tijeku događaja kako su opisani liječniku od strane oštećenice tijekom pregleda (udarac prstima po oku).

Ipak, ima se primijetiti da liječnik koji je izvršio pregled opisao ozljedu kao podljev u resorpciji, tj. u [procesu] nestanku, blijeđenja. To se obično događa nakon određenog vremenskog razdoblja, primjerice, nekoliko dana, nakon ozljeđivanja. Nije uobičajeno da resorpcija bude vidljiva već prvog dana nakon ozljeđivanja.

Iz prethodnoga slijedi da je ozljeda mogla biti nanescena tijekom predmetnog incidenta, no tu uzročno-posljedičnu vezu nije moguće utvrditi sa sigurnošću.”

45. Na raspravi održanoj 24. listopada 2013. sud je saslušao drugu policijsku službenicu koja je razgovarala s prvopodnositeljicom 2. veljače 2011., socijalnu radnicu koja je bila prisutna tijekom razgovora na policiji i liječnika koji ju je pregledao toga dana.

46. Policijska službenica svjedočila je da se prvopodnositeljica zaista nije željela vratiti svom ocu i da je socijalna radnica iz lokalnog centra za socijalnu skrb zaista njoj rekla da će je morati privremeno smjestiti u dom za djecu ako ona to odbije. Također je posvjedočila da nije vidjela nikakve znakove ozljede prvopodnositeljice. Socijalna radnica posvjedočila je da ni ona nije primijetila nikakve znakove ozljede prvopodnositeljice. Također je izjavila da premda je istina da se prvopodnositeljica nije željela vratiti svom ocu, predomislila se nakon što su razgovarale, tijekom čega ona nije spominjala alternativu slanja prvopodnositeljice u dom za djecu. Liječnik koji je pregledao prvopodnositeljicu izjavio je da se kod djece i mladih ljudi resorpcija podljeva odvija brže. Premda je isključio da je ozljedu moglo prouzročiti plakanje i trljanje očiju, nije isključio mogućnost da je mogla biti prouzročena, primjerice, tako da prvopodnositeljicu udari lopta tijekom

treninga odbojke. Zastupnik podnositeljica zahtjeva ponovio je njihov prijedlog da se sasluša prvopodnositeljica.

47. Kako bi se donijela odluka o tom prijedlogu, sud je odlučio konzultirati spis predmeta koji se odnosi na prethodno spomenuti postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti (vidi prethodni stavak 22. i stavke 60. – 81. u nastavku). Konačno, sud je odlučio saslušati prvopodnositeljicu putem video veze 1. srpnja 2014.

48. Ipak, ta je rasprava odgođena jer je dana 30. lipnja 2014. otac prvopodnositeljice podnio zahtjev za izuzećem raspravnog suca kojega je predsjednik suda odbio 3. srpnja 2014.

49. Kako niti jedan od sudova u Zadru nije bio opremljen uređajem za video vezu, sud je tražio od policijskih tijela vlasti da ga osiguraju. Policija je obavijestila sud da će uređaj za video vezu staviti na raspolaganje 16. listopada 2014. Sukladno tome, ispitivanje prvopodnositeljice zakazano je za taj datum.

50. Ipak, 14. listopada 2014., policijska tijela vlasti obavijestila su sud da neće biti u mogućnosti osigurati taj uređaj 16. listopada 2014.

51. Prema Vladi, postupak je još uvijek nedovršen i ovisi o dostupnosti uređaja za video vezu.

2. Pokušaji podnositeljica zahtjeva da pokrenu kazneni postupak protiv oca prvopodnositeljice zbog zlostavljanja djeteta

52. U međuvremenu, dana 27. travnja 2011., drugopodnositeljica je podnijela kaznenu prijavu protiv oca prvopodnositeljice državnom odvjetniku, optužujući ga da je počinio kazneno djelo zlostavljanja djeteta opisano u članku 213. stavku 2. Kaznenog zakona (vidi stavak 86. u nastavku). Posebice, drugopodnositeljica je tvrdila da je on fizički i psihološki zlostavljao prvopodnositeljicu tako što je: (a) u razdoblju od veljače 2008. do travnja 2011., *inter alia*, psovao je i zvao je pogrđnim imenima, često je tjerao da jede hranu koju nije voljela i silom je hraneći kada bi ona to odbila, prijeteći da će je udariti, ošišati njezinu dugu kosu i osigurati da ona nikada ne vidi i ne čuje svoju majku, udarivši je jednom prilikom četkom za kosu itd. i (b) dana 1. veljače 2011. nekoliko puta udario prvopodnositeljicu po licu i stinuo joj vrat dok ju je verbalno zlostavljao, zbog čega je njoj kasnije oftalmolog dijagnosticirao kontuziju očnih jabučica i tkiva očne šupljine.

53. Dana 20. lipnja 2011. državni odvjetnik zatražio je istražnog suca Županijskog suda u Zadru da: (a) ispita osumnjičenika, (b) prikupi iskaze njegove partnerice i drugopodnositeljice i njezinog partnera i (c) naloži kombinirano stručno mišljenje vještaka iz područja psihijatrije i psihologije.

54. Dana 29. rujna 2011. samo državno odvjetništvo naložilo je izradu kombiniranog stručnog mišljenja određenih sudskih vještaka u područjima psihijatrije i psihologije. Dana 4. listopada 2011. ukinulo je taj nalog nakon što je doznalo da je takvo kombinirano mišljenje vještaka već pribavljeno u

kontekstu prethodno spomenutog postupka za utvrđivanje skrbništva (vidi prethodni stavak 22. i stavke 60. – 81. u nastavku).

55. Dana 16. siječnja 2012. državni odvjetnik odbacio je kaznenu prijavu drugopodnositeljice utvrdivši da nema dovoljnih elemenata da bi se posumnjalo da je otac prvopodnositeljice počinio kazneno djelo za koje ga je drugopodnositeljica optužila. Pri tome je državno odvjetništvo obradilo samo dio njezine prijave koji se odnosi na navodno zlostavljanje prvopodnositeljice u razdoblju od veljače 2008. do travnja 2011., a ne dio koji se odnosi na incident od 1. veljače 2011. Nakon proučavanja iskaza koje su policiji dali osumnjičenik i njegova partnerica, drugopodnositeljica i njezin partner, mišljenja psihijataru od 19. veljače i 7. svibnja 2011., mišljenje psihologinje od 5. ožujka 2011. i kombinirano mišljenje vještaka od 29. prosinca 2011. (vidi prethodne stavke 16. – 17., 19. – 20. i 25. i stavke 69. – 70. u nastavku), državni odvjetnik dao je sljedeće obrazloženje za tu odluku:

„Analizirajući prethodne činjenice, slijedi da se ponašanje I.M.-a ili ponašanje [drugopodnositeljice] ne može smatrati svjesnim i namjernim emocionalnim ili fizičkim zlostavljanje djeteta već neodgovarajućom praksom odgoja djeteta [tj. stilom roditeljske skrbi] i reakcijom prouzročenom sukobom roditelja oko skrbi za dijete, ustrajanjem dugotrajnih međusobnih neriješenih sukoba i ograničenom sposobnošću za pružanje roditeljske skrbi ...

U svjetlu prethodno navedenoga ... nema osnovane sumnje da je osumnjičenik I.M. počinio kazneno djelo za koje je optužen ...”

56. Prvopodnositeljica i drugopodnositeljica potom su odlučile preuzeti progon od državnog odvjetnika kao oštećene stranke u ulozi (supsidijarnih) tužiteljica. Kako Zakon o kaznenom postupku zahtijeva da se okrivljenik ispita prije podizanja optužnice, 25. siječnja 2012. podnositeljice zahtjeva zatražile su od suca istrage Županijskog suda u Zadru da ispita oca prvopodnositeljice.

57. Odlukom od 9. veljače 2012. sudac istrage odbio je zahtjev podnositeljica smatrajući da činjenice koje su podnositeljice zahtjeva podastrijele ne sačinjavaju kazneno djelo zlostavljanja djeteta. Pri tome se pozvao na kombinirano stručno mišljenje forenzičkih vještaka u područjima psihijatrije i psihologije od 29. prosinca 2011. pribavljeno u postupku za utvrđivanje skrbništva (vidi stavke 69. – 70. u nastavku). Mjerodavan dio te odluke glasi kako slijedi:

„... inkriminirani postupak ne može se smatrati zlostavljanjem [jer kombinirano mišljenje vještaka] nije potvrdilo dijagnozu zlostavljanog djeteta. To je vrlo snažno naznačeno u preporuci da promjena djetetovog prebivališta nije preporučljiva. Da je ta dijagnoza utvrđena, preporuka u pogledu djetetovog prebivališta zasigurno bi bila veoma drugačija.”

58. Dana 21. veljače 2012. izvanraspravno vijeće Županijskog suda u Zadru odbilo je žalbu podnositeljica zahtjeva protiv odluke suca istrage. Mjerodavan dio te odluke glasi kako slijedi:

„[Dijete je pod nadzorom] [lokalnog] centra za socijalnu skrb. Stoga je očigledno da kada bi se osumnjičenik ponašao neprilično ili na neodgovarajući način prema njoj kao roditelj, centar bi reagirao. Mora da su postojali razlozi zašto je [dijete] dodijeljeno na skrb ocu. Ako bi postojale ikakve promjene u okolnostima, ta bi se odluka također mogla promijeniti. Sukladno mišljenju vještaka, nisu nađeni nikakvi elementi zlostavljanja ...”

59. Dana 24. svibnja 2012. Ustavni sud Republike Hrvatske proglasio je ustavnu tužbu koju su potom podnijele podnositeljice zahtjeva nedopuštenom. Smatrao je da osporavane odluke Županijskog suda u Zadru ne podliježu ustavnom preispitivanju. Odluka Ustavnog suda dostavljena je zastupniku podnositeljica dana 3. srpnja 2012. godine.

D. Postupak za donošenje odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti

60. U međuvremenu, 30. ožujka 2011., drugopodnositeljica je pokrenula tužbu pred Općinskim sudom u Zadru protiv oca prvopodnositeljice s ciljem promjene odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te susretima i druženjima određene presudom istog suda 24. kolovoza 2007. (vidi prethodni stavak 10.). Posebice, tražila je da se skrb nad prvopodnositeljicom dodijeli njoj. U isto je vrijeme drugopodnositeljica zatražila da sud izda privremenu mjeru kojom bi joj privremeno bila dodijeljena skrb nad prvopodnositeljicom do pravomoćnog ishoda glavnog postupka.

61. Sud je smatrao tužbu drugopodnositeljice zahtjevom za pokretanje izvanparničnog postupka jer je smatrao da bi se u takvim pitanjima trebala primjenjivati pravila o izvanparničnom postupku umjesto onih o redovitom parničnom postupku. Održao je rasprave 29. travnja i 16. svibnja 2011.

62. Lokalni centar za socijalnu skrb sudjelovao je u tom postupku kao umješlač *sui generis* radi zaštite interesa prvopodnositeljice.

63. Na raspravi održanoj 29. travnja 2011. zastupnica drugopodnositeljice ustrajala je na izdavanju privremene mjere. Predstavnik lokalnog centra za socijalnu skrb izjavio je da je situacija u obitelji prvopodnositeljice vrlo složena, da su njezini roditelji podnijeli brojne kaznene prijave jedno protiv drugoga i da oba roditelja trebaju pregledati forenzički vještaci. Također je izjavio da centar istovremeno ne može dati preporuku u pogledu zatražene privremene mjere zato što se takvu preporuku može dati jedino nakon provedbe postupka ocjenjivanja obitelji od strane tima stručnjaka koje zapošljava centar. Zastupnica drugopodnositeljice odgovorila je da je centar upoznat s incidentom od 1. veljače 2011. i unatoč tome nije poduzeo nikakvu aktivnost kako bi odgovorio na situaciju u obitelji prvopodnositeljice. Ona je stoga ustrajala na zahtjevu za izdavanjem privremene mjere.

64. Dana 12. svibnja 2011. lokalni centar za socijalnu skrb podnio je svoje izvješće i preporuku sudu. U tijeku njihove pripreme centar je razgovarao s drugopodnositeljicom i ocem prvopodnositeljice 3. i 4. svibnja 2011, posjetio njihove domove i zatražio mišljenje prvopodnositeljice škole. Mjerodavan dio izvješća centra glasi kako slijedi:

„Navodi [djetetovih roditelja] koji optužuju jedno drugo za zlostavljanje djeteta nije moguće provjeriti niti je moguće donijeti jednostavan zaključak na temelju razgovora vođenih s njima ili na temelju posjeta njihovim obiteljima.

Stječe se dojam da roditelji, opterećeni svojim stalno napetim odnosom i potrebom svakoga od njih da žive s djetetom, svjesno ili podsvjesno, postavljaju sebe same i svoje potrebe u prvi plan dok zanemaruju dobrobit i potrebe djeteta.

Mjera zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi već je naložena u odnosu na roditelje tijekom postupka za razvod braka, od 1. studenog do 31. kolovoza 2008.

Uzimajući u obzir da se loša komunikacija između roditelja opet pogoršala, što dovodi do negativnih napetosti koje bi mogle biti štetne za emocionalni razvoj djeteta, i uzimajući u obzir činjenicu da se opet suočavaju sa sudskim postupcima, centar je u procesu izricanja iste mjere s ciljem zaštite prava i dobrobiti [djeteta] putem kojih će [centar] pratiti majčin i očev odnos s djetetom i [u provedbi istoga] pružat će im se savjeti kako popraviti komunikaciju među sobom i kako pojačati svoje roditeljske kompetencije.”

65. Centar za socijalnu skrb preporučio je kombinirano stručno vještačenje prvopodnositeljice i njezinih roditelja s ciljem utvrđivanja njihovih roditeljskih sposobnosti i mogućih posljedica njihovog ponašanja za njezin fizički i mentalni razvoj. Dodali su da je obiteljska situacija prvopodnositeljice složena, no da u ovom trenutku ne postoji ništa što bi upućivalo da ona ugrožava život. Mjerodavni dio preporuke centra za socijalnu skrb glasi kako slijedi:

„Nakon provedbe postupka ocjenjivanja obitelji ... utvrđeno je da roditelji izražavaju suprotstavljena gledišta naspram zlostavljanja i zanemarivanja njihovog [zajedničkog djeteta]. [Majka] optužuje oca za zlostavljanje djeteta [tako što] on fizički i emocionalno zlostavlja dijete, opstruira njezine kontakte s majkom i koristi neprikladne metode odgoja djeteta. [Otac] optužuje [majku] da ona zanemaruje djetetove interese svojim ponašanjem [tako što] ona ne plaća za uzdržavanje djeteta, ne odlazi u školu radi razgovora s nastavnicima ili na roditeljske sastanke te da majka manipulira djetetom.

...

Uzimajući u obzir medicinsku dokumentaciju koja je na raspolaganju centru, podneske stranaka, terenske izvide izvršene u [očevom i majčinom] domu i razgovore s njima, preporučamo da roditelji i dijete budu podvrgnuti kombiniranom [psihijatrijskom i psihološkom] stručnom vještačenju kako bi se ocijenila njihova sposobnost za buduću brigu za [njihovu kćer] i moguće posljedice njihovog ponašanja na njen psihofizički razvoj.

Točno je da je ta obiteljska situacija složena. Ipak, ne stječe se utisak da je [djetetov] život trenutačno ugrožen u obitelji njezinog oca.”

66. Odlukama od 16. svibnja i od 6. i 16. lipnja 2011. sud je naložio kombinirano stručno mišljenje forenzičkih vještaka iz područja psihijatrije i psihologije koji su imali ocijeniti: (a) roditeljske sposobnosti drugopodnositeljice i oca prvopodnositeljice, (b) stanje prvopodnositeljice i (c) je li prvopodnositeljica bila izložena zlostavljanju i ako da, s čije strane.

67. Rješenjem od 7. lipnja 2011. sud je odbio izdati privremenu mjeru koju je zatražila drugopodnositeljica (vidi prethodni stavak 60.). Pri donošenju takve odluke, sud je ispitao izvješće oftalmologa od 2. veljače 2011., mišljenja psihijataru od 19. veljače i 7. svibnja 2011. i mišljenja psihologinje od 5. ožujka i 22. travnja 2011. (vidi prethodne stavke 13. – 14., 19. – 20., 23. i 25.). Također je konzultirao spis predmeta kaznenog postupka zbog nanošenja tjelesne ozljede i proučio izvješće i preporuku lokalnog centra za socijalnu skrb od 12. svibnja 2011. (vidi prethodne stavke 64. – 65.). Utvrdio je da, u svjetlu sukobljenih mišljenja psihijataru, kaznenog naloga protiv oca prvopodnositeljice koji nikada nije postao pravomoćan i preporuke lokalnog centra za socijalnu skrb, u tom trenutku navodi kako je prvopodnositeljica bila zlostavljana od strane svog oca nisu bile dovoljno vjerodostojni da bi opravdali njezino trenutačno privremeno uklanjanje iz njegove skrbi. Posebice, sud je odlučio kako slijedi:

„... nije učinjeno [dovoljno] vjerodostojnim da je takva mjera nužna kako bi se spriječilo nasilje ili rizik od nastanka nepopravljive štete s obzirom da trenutačno ostaje nesigurno, tj. sporno je li [dijete] bilo izvrgnuto zlostavljanju od strane njezinog oca ili je njome manipulirala njezina majka ...”

68. Dana 2. ožujka 2012. Županijski sud u Zadru odbio je žalbu drugopodnositeljice i potvrdio prvostupanjsko rješenje.

69. Dana 29. prosinca 2011. forenzički vještaci podnijeli su svoje mišljenje (vidi prethodni stavak 66.) Općinskom sudu u Zadru. Prema njihovom mišljenju, vještaci su utvrdili da i drugopodnositeljica i otac prvopodnositeljice imaju ograničene roditeljske sposobnosti i pate od poremećaja osobnosti (oboje su emocionalno nestabilni, a otac prvopodnositeljice jest također narcisoidan). U pogledu prvopodnositeljice, vještaci su utvrdili da je emocionalno traumatizirana razvodom svojih roditelja i njihovim uzajamnim sukobom i nedostatkom komunikacije. Umjesto da je zaštite od tog sukoba, njezini roditelji stavili su je u njegovo središte i manipulirali njome, ponekad do razine emocionalnog zlostavljanja. Vještaci su stoga preporučili da prvopodnositeljica i njezini roditelji pohađaju odgovarajuće terapije. Dodatno su utvrdili da je prvopodnositeljica ambivalentna prema svojem ocu i idealizira svoju majku koju gleda kao „prijateljicu” i izražava želju da živi s njom. Vještaci su bili mišljenja da ova želja da bude u blizini svoje majke može biti zadovoljena putem intenzivnih (intenzivnijih) kontakata između prvopodnositeljice i drugopodnositeljice. Ako bi nakon jedne godine preporučene terapije prvopodnositeljica još uvijek željela živjeti sa svojom majkom, preporučaju da se pribavi još jedno kombinirano mišljenje vještaka.

70. Vještaci nisu odgovorili na pitanje suda je li prvopodnositeljica bila izložena zlostavljanju i, ako jest, s čije strane (vidi prethodni stavak 66.). Njihovi su zaključci bili: (a) da bi prvopodnositeljica ipak trebala u ovom trenutku ostati živjeti sa svojim ocem uz održavanje opsežnih kontakata s njezinom majkom, (b) da oba njena roditelja i ona sama trebaju biti podvrgnuti terapijskom tretmanu i savjetovanju, (c) nastaviti s nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi, zaštitnu mjeru koju je izrekao lokalni centar za socijalnu skrb (vidi stavak 82. u nastavku) i (d) ponovno pregledati prvopodnositeljicu i njezine roditelje nakon jedne godine. Posebice, vještaci su zaključili:

„Ne nalazimo [nikakve] kontraindikacije za život [djeteta] s njezinim ocem. [Naša] preporuka je da, u ovom trenutku, nije nužno ili poželjno mijenjati djetetovo prebivalište, to jest da [dijete] treba nastaviti živjeti sa svojim ocem.”

71. Nakon zahtjeva drugopodnositeljice odlukom od 27. srpnja 2012. Općinski sud u Zadru imenovao je izvjesnu G.Š., odvjetnicu iz Zadra, da postupa kao posebna zastupnica prvopodnositeljice i zastupa njene interese u postupku kako to zahtijeva članak 9. stavak 1. Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava (vidi stavak 94. u nastavku).

72. Postupajući po žalbi oca prvopodnositeljice zahtjeva, Županijski sud u Zadru jest dana 26. listopada 2012. godine ukinuo tu odluku i vratio predmet na ponovljeni postupak. Presudio je da prvostupanjski sud nije utvrdio jesu li interesi prvopodnositeljice zaista u sukobu s interesima (jednog od) njezinih roditelja, što je bio nužan preduvjet za imenovanje posebnog zastupnika.

73. Odlukom od 13. studenog 2012. lokalni centar za socijalnu skrb imenovao je istu osobu da postupa kao posebna skrbnica prvopodnositeljice na temelju članka 167. Obiteljskog zakona (vidi stavak 84. u nastavku).

74. Općinski sud u Zadru održao je daljnje rasprave u ovom predmetu 6. rujna i 11. prosinca 2012. i 8. ožujka 2013.

75. Na posljednje spomenutoj raspravi, sud je saslušao vještake koji su pripremili kombinirano mišljenje vještaka od 29. prosinca 2011. Ti vještaci su, *inter alia*, izjavili: (a) da je njihovo stručno mišljenje u međuvremenu postalo zastarjelo jer je protekla godina dana i dva mjeseca od trenutka kada su ga pripremili, (b) nisu odgovorili na pitanje suda je li prvopodnositeljica bila izložena zlostavljanju zbog toga što je to zadatak pravosudnih tijela, a ne njihov, da naprave tu ocjenu i (c) nevažno je s kojim će roditeljem prvopodnositeljica živjeti, samo da se njezini roditelji bolje ponašaju.

76. Odlukom od 30. travnja 2013. Općinski sud u Zadru odbio je zahtjev drugopodnositeljice da se promijeni odluka o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te o susretima i druženjima određena presudom od 24. kolovoza 2007. Drugopodnositeljica i posebna skrbnica prvopodnositeljice podnijele su žalbu.

77. Dana 15. studenog 2013. Županijski sud u Zadru ukinuo je prvostupanjsku odluku zbog nepotpunih činjenica i predmet vratio na

ponovljeni postupak. Uputio je prvostupanjski sud da: (a) ispita je li osuđujuća presuda protiv oca prvopodnositeljice zbog kaznenog djela nanošenja tjelesne ozljede postala pravomoćna, (b) ocijeni je li prvopodnositeljica sposobna razumjeti važnost postupka, i ako je tome tako, dopusti njoj da izrazi svoje mišljenje i sasluša njezino svjedočenje, (c) ocijeni potrebu za imenovanjem posebne zastupnice prvopodnositeljice i (d) pribavi mišljenje i preporuku lokalnog centra za socijalnu skrb.

78. U nastavljenom postupku dana 18. studenog 2013. Općinski sud u Zadru prekinuo je izvanparnični postupak i odlučio da će se postupak nastaviti prema pravilima (redovnog) parničnog postupka. Sud je obrazložio da bi zahtjev drugopodnositeljice da se promijeni odluka o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te o susretima i druženjima određena u njegovoj presudi od 24. kolovoza 2007. (vidi prethodni stavak 10.), ako bude prihvaćen, nužno uključivao novu odluku o plaćanju za uzdržavanje od strane roditelja s kojim dijete neće živjeti, a to je pitanje koje ne može biti odlučeno u izvanparničnom, već samo u redovitom parničnom postupku. To nije značilo da su postupovni akti poduzeti do tog trenutka prestali biti valjani ili postali nevažni.

79. Dana 27. veljače 2014. drugopodnositeljica je podnijela zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku žaleći se na dugotrajnost postupka.

80. Dana 9. srpnja 2014. predsjednik Općinskog suda u Zadru odbio je zahtjev prvopodnositeljice.

81. Čini se da je trenutačno postupak opet u tijeku pred Općinskim sudom u Zadru kao prvostupanjskim sudom.

E. Postupak pred lokalnim centrom za socijalnu skrb

82. Nakon incidenta od 1. veljače 2011., dana 22. rujna 2011. lokalni centar za socijalnu skrb opet je (vidi prethodni stavak 11.) naložio mjeru zaštite djeteta nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi u pogledu prvopodnositeljice. Mjera je izrečena tijekom razdoblja od jedne godine te je odlukom centra od 1. listopada 2012. dodatno produžena za dodatnih šest mjeseci, do 31. ožujka 2014. kada je prekinuta.

83. U svom završnom izvješću od 30. ožujka 2014. službenica za nadzor (psihologinja) sažela je rezultate mjere na sljedeći način:

„Cilj mjere bio je potaknuti odgovarajuće roditeljsko ponašanje s ciljem sprečavanja i svođenja negativnih učinaka [njihovog] sukobljenog odnosa na psihofizički razvoj djeteta na najmanju moguću mjeru ... u tom su smislu stvoreni samo preduvjeti za odgovarajuću komunikaciju između roditelja tako da trenutačno nema otvorenog sukoba (no samo zbog toga što ga roditelji izbjegavaju). Posebno, roditelji se pridržavaju rasporeda posjećivanja. S vremena na vrijeme učinili su nekoliko ustupaka jedno drugome. Ipak, roditelji su još uvijek u sukobu, još uvijek ne komuniciraju, a većina njihove komunikacije ide preko djeteta ili putem SMS poruka. Upravo na taj način oni zanemaruju [njezine] potrebe i tjeraju [je] da se bavi s nečime

s čime se ona ne bi trebala baviti u svojoj dobi (ili još bolje niti u jednoj dobi). Oba roditelja misle da čine ono što je najbolje za njihovo dijete dok zaboravljaju da je njihov sukob velika prepreka za normalan psihofizički razvoj i funkcioniranje njihovog djeteta. ... [Majka] misli da dijete treba biti s njom i da želi djeteta, koje je također izrazilo želju da bude s njom, treba poštovati. [Otac] misli da je njegova uloga zaštititi dijete od negativnog utjecaja majke i osigurati joj stabilnost. Ti su pogledi u redu, no jedino je pitanje koliko svatko od njih negativno utječe na dijete boreći se za svoja gledišta? Radi postizanja kompromisa, treba biti spreman djelomično napustiti svoje poglede, no oni nisu spremni postupiti tako. Prema mom viđenju, oba roditelja imaju dobar odnos s djetetom – oni [oboje] pokušavaju provesti kvalitetno vrijeme s njom. Oni se razlikuju u određenoj mjeri u metodama i stilovima roditeljstva, ([majka] je permissivna i usmjerena k [razvijanju] prijateljskog odnosa sa svojom kćeri, što može također biti strategija 'pridobivanja' djeteta, dok je [otac] impulzivniji s tendencijom popustiti i usmjeren k tradicionalnoj ulozi oca) što ne bi bio problem kada bi oni surađivali ... Nitko od njih ne osporava da je uloga drugog roditelja također važna za dijete, no njima je oboma važno da dijete živi s njima smatrajući da će na taj način umanjiti štetan utjecaj 'koji drugi roditelj vrši na dijete'. To znači da je glavni problem neriješeni roditeljski sukob i roditelji bi vjerojatno trebali raditi na tome izvan centra [za socijalnu skrb]. Kada bi oni bili sposobni razgovarati jedno s drugim i kada oni shvate zašto i koji su njihovi postupci štetni za [dijete] (i proistječu iz njihovog osobnog sukoba) tada bi oni mogli bolje funkcionirati. U tom smislu smatram da mjera nadzora ne može donijeti bolje rješenje problema koje oni imaju.”

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Obiteljski zakon

1. Mjerodavne odredbe

84. Mjerodavne odredbe Obiteljskog zakona iz 2003. godine (Narodne novine br. 163/03 s naknadnim izmjenama i dopunama – dalje u tekstu „Obiteljski zakon iz 2003.”) koji je bio na snazi od 22. srpnja 2003. do 1. rujna 2014. – glase kako slijedi:

Treći dio

RODITELJI I DJECA

II. PRAVA I DUŽNOSTI U ODNOSIMA RODITELJA I DJECE

1. Djetetova prava i dužnosti

Članak 88.

„Roditelji i ostali članovi obitelji ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom ni tjelesnom nasilju, odnosno zlostavljanju.”

Članak 89.

„(1) Dijete ima pravo tražiti zaštitu svojih prava pred nadležnim tijelima koja su o tome dužna obavijestiti centar za socijalnu skrb.

(2) Dijete ima pravo na posebnog skrbnika u slučajevima određenim ovim Zakonom.

(3) Posebnog skrbnika imenuje centar za socijalnu skrb za slučajeve kad o povredi djetetovog prava odlučuje drugo tijelo, a sud kad je donošenje odluke o djetetovom pravu u nadležnosti centra za socijalnu skrb.

(4) Poseban skrbnik dužan je podnijeti izvješće o zastupanju djeteta na zahtjev i u roku kojeg određuje tijelo koje ga je imenovalo.

(5) U postupcima u kojima se odlučuje o nekom djetetovom pravu ili interesu, dijete ima pravo na prikladan način saznati važne okolnosti slučaja, dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje te biti obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja. Mišljenje [djeteta] se uzima u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti.”

2. Roditeljska skrb

Članak 102.

„Sud će na prijedlog roditelja, djeteta ili centra za socijalnu skrb, ako to zahtijevaju bitno promijenjene okolnosti donijeti novu odluku s kojim će roditeljem dijete živjeti te o susretima i druženju djeteta s drugim roditeljem, a po potrebi i o drugim sadržajima roditeljske skrbi.”

3. Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

Članak 109.

„(1) Centar za socijalnu skrb odredit će nadzor nad izvrša-vanjem roditeljske skrbi kad su pogreške i propusti u skrbi o djetetu viševrsni ili učestali ili kad je roditeljima potrebna posebna pomoć u odgoju djeteta.

(2) ...

(3) Program nadzora može sadržavati upućivanje djeteta u dom za djecu u poludnevni ili dnevni smještaj, upućivanje roditelja i djeteta u zdravstvene i druge ustanove radi liječenja i druge stručne pomoći.

(4) Nadzor se određuje u najkraćem trajanju od šest mjeseci. ...”

Peti dio

SKRBNIŠTVO

III. SKRBNIŠTVO ZA POSEBNE SLUČAJEVE

Članak 167.

„Radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa centar za socijalnu skrb imenovat će posebnog skrbnika:

...

6. i u drugim slučajevima kad su interesi djeteta i roditelja u suprotnosti.”

Osmi dio**POSTUPAK PRED SUDOM****I. ZAJEDNIČKE ODREDBE****Članak 263.**

„(1) Odredbama ovog dijela Zakona određuju se pravila prema kojima sudovi postupaju kad u posebnim parničnim postupcima, izvanparničnim postupcima i posebnim postupcima ovrhe i osiguranja, odlučuju u bračnim, obiteljskim i drugim stvarima koje se uređuju ovim Zakonom.

(2) Postupci iz stavka 1. ovoga članka su hitni.”

Članak 269.(2)

„Sud će omogućiti djetetu u skladu s njegovom dobi, zrelosti i dobrobiti da radi ostvarenja svojih prava i interesa u [privatnim] statusnim stvarima izrazi svoje mišljenje pred centrom za socijalnu skrb ili pred sudom.”

III. POSEBNI PARNIČNI POSTUPCI

3. *Postupak radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete živjeti, o roditeljskoj skrbi i o mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta*

Članak 295.

„(1) Prije donošenja odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i o roditeljskoj skrbi sud će pribaviti mišljenje i prijedlog centra za socijalnu skrb.

(2) Centar za socijalnu skrb dužan je u roku od trideset dana dostaviti sudu mišljenje i prijedlog iz stavka 1. ovoga članka.

(3) ...”

2. Mjerodavna sudska praksa

85. U svojoj presudi br. Gž-994/11-3 od 17. ožujka 2011. Županijski sud u Bjelovaru presudio je kako slijedi:

„Kada dijete svojom vlastitom slobodnom voljom ode živjeti s drugim roditeljem (ocem) koji je jednako sposoban skrbiti o djetetu kao roditelj (majka) s kojim je dijete živjelo do tog trenutka, i dijete je, uzimajući u obzir njegovu odnosno njezinu starost i zrelost, sposobno formirati svoje vlastito mišljenje i izraziti poglede o pitanjima koja se odnose na njega odnosno nju, to su okolnosti koje opravdavaju preinačenje ranije odluke o dodjeli skrbništva.”

B. Kazneni zakon**1. Mjerodavne odredbe**

86. Mjerodavna odredba Kaznenog zakona, (Narodne novine, br. 110/97 s naknadnim izmjenama i dopunama), koji je bio na snazi od 1. siječnja 1998. do 31. prosinca 2012., glasi kako slijedi:

Članak 8.

„(1) Kazneni postupak za kaznena djela pokreće Državno odvjetništvo u interesu Republike Hrvatske i svih njezinih građana.

(2) Iznimno za određena kaznena djela može se zakonom propisati da se kazneni postupak pokreće privatnom tužbom ili da Državno odvjetništvo pokreće kazneni postupak povodom prijedloga [žrtve].”

GLAVA DESETA (X.)

KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

Tjelesna ozljeda**Članak 98.**

„(1) Tko drugoga tjelesno ozlijedi ili mu naruši zdravlje, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.”

Pokretanje kaznenog postupka za kaznena djela tjelesne ozljede**Članak 102.**

„(1) Za kazneno djelo tjelesne ozljede (članak 98.) kazneni postupak pokreće se privatnom tužbom.”

GLAVA ŠESNAESTA (XVI.)

KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I MLADEŽI

Zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe**Članak 213.**

„(1) Roditelj, posvojitelj, skrbnik ili druga osoba koja grubo zanemaruje svoje dužnosti zbrinjavanja ili odgoja djeteta ili maloljetne osobe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina¹.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se roditelj, posvojitelj, skrbnik ili druga osoba koja zlostavi dijete ili maloljetnu osobu, prisili je na rad koji ne odgovara njezinoj životnoj dobi, ili na pretjerani rad, ili na prosjačenje, ili je iz koristoljublja navodi na ponašanje koje je štetno za njezin razvitak.”

Nasilničko ponašanje u obitelji**Članak 215.a**

„Član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.”

¹ Op. prev. – U izvornom tekstu presude na engleskom jeziku stoji: “*Parent, adoptive parent, guardian or other individual who grossly neglects its duties to care for or raise the child or minor, shall be punished by imprisonment of six months to five years.*” Međutim, zakon koji je u to vrijeme bio na snazi propisivao je kaznu od šest mjeseci do tri godine.

2. Doktrina

87. Prema hrvatskim teoretičarima prava, zlostavljanje kao sastavni element nekoliko kaznenih djela, uključujući kazneno djelo zlostavljanja djeteta, definirano je kao „namjerno nanošenje fizičke ili mentalne neugode ili boli značajnog intenziteta” (vidi *Željko Horvatić (urednik), Rječnik kaznenog prava, Masmedia, Zagreb, 2002.*, str. 664.) ili „... namjerno nanošenje mentalne ili fizičke neugode značajnog stupnja. Što sačinjava značajan stupanj fizičke ili mentalne neugode ima se odrediti od slučaja do slučaja. Pri donošenju te ocjene, sud će često tražiti mišljenje vještaka iz područja psihijatrije” (vidi *Ana Garačić, Kazneni zakon u sudskoj praksi – Posebni dio, Organizator, Zagreb, 2009.*, str. 375. – 376.).

88. U pogledu kaznenog djela nasilja u obitelji, hrvatski teoretičari prava izrazili su sljedeće gledište (vidi op.cit., str. 285. – 286.):

„[Ponašanje počinitelja] definira se ili kao nasilje ili kao zlostavljanje ili kao posebno drsko ponašanje. Nasilje treba razumjeti u širem smislu [to jest] kao primjenu fizičke sile protiv fizičkog integriteta drugog člana obitelji, psihološku prisilu i ozbiljno psihološko maltretiranje, ali i kao prisilu usmjerenu na predmete ako član obitelji vidi to kao fizičku prisilu. Nasilje obično nije izdvojen i pojedinačan incident već obuhvaća nekoliko primjera i ima karakteristike kontinuirane aktivnosti. Zlostavljanje je svako namjerno nanošenje fizičke ili duševne boli većeg intenziteta bez tjelesne ozljede. Zlostavljanje unutar obitelji može biti fizičko, psihološko ili emocionalno ili seksualno. ... Posebno drsko ponašanje obuhvaća počiniteljev očigledan prijezir naspram, bezobzirnost i arogantnost naspram drugog člana obitelji. ... Da bi kazneno djelo bilo počinjeno, nužno je da uslijed ponašanja počinitelja član obitelji bude doveden u ponižavajući položaj. To je položaj koji vrijeđa čast i ugled, ljudsko dostojanstvo i samopouzdanje. Dovođenje člana obitelji u ponižavajući položaj smatra se objektivnim elementom kaznenog djela ... kojega ne mora pratiti *mens rea* počinitelja. Ipak, namjera počinitelja mora odgovarati njegovom ili njezinom ponašanju. ...”

C. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

89. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine br. 137/09 s naknadnim izmjenama i dopunama), *inter alia*, definira prekršaj nasilja u obitelji i određuje kazne koje mogu biti izrečene onima koji su osuđeni zbog tog prekršaja.

90. Članak 20. određuje da, ako je prekršaj nasilja u obitelji počinjen protiv djeteta, sud može izreći ili novčanu kaznu od najmanje 7.000 HRK ili zatvorsku kaznu u trajanju od najmanje četrdeset i pet dana. U slučaju ponavljanja prekršaja, sud može izreći novčanu kaznu od najmanje 15.000 HRK ili zatvorsku kaznu u trajanju od najmanje šezdeset dana. Prekršajni zakon propisuje najveću novčanu kaznu od 50.000 HRK i najveću zatvorsku kaznu u trajanju od devedeset dana (Narodne novine br. 107/07 s naknadnim izmjenama i dopunama).

91. Članci 11. – 19. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji određuju različite preventivne mjere koje sud može izreći kao dodatak uz ili neovisno

o kaznama navedenima u članku 20., čak i prije pokretanja prekršajnog postupka. Članak 12. određuje zaštitnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana.

D. Zakon o sudovima iz 2013.

92. Na temelju Zakona o sudovima iz 2013. godine (Narodne novine br. 28/13), koji je stupio na snagu 14. ožujka 2013., strana u sudskom postupku koja smatra da je on neopravdano dugotrajan ima pravo uložiti pravni lijek za ubrzanje postupka, i to „zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku” i zahtijevati od predsjednika istog suda pred kojim se taj postupak vodi da ga požuri određujući vremensko ograničenje od najviše šest mjeseci unutar kojega sudac koji postupa u predmetu mora donijeti rješenje u predmetu. Strana o čijem zahtjevu nije donesena odluka u roku od šezdeset dana ili čiji je zahtjev odbijen može uložiti žalbu predsjedniku neposredno višeg suda.

93. Uz to, dostupan je i dodatan kombiniran pravni lijek za naknadu i ubrzanje postupka, i to „zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku”, no samo u predmetima gdje sudac koji postupa u predmetu nije postupio sukladno vremenskom ograničenju za donošenje rješenja u predmetu koje je odredio predsjednik suda prilikom odobravanja zahtjeva za pravni lijek ubrzanja postupka.

III. MJERODAVNO MEĐUNARODNO PRAVO

A. Konvencija o pravima djeteta

1. Mjerodavne odredbe

94. Mjerodavne odredbe Konvencije o pravima djeteta od 2. rujna 1990., koja je u odnosu na Hrvatsku stupila na snagu 12. listopada 1992., glase kako slijedi:

Članak 12.

„1. Države stranke osigurat će djetetu koje je u stanju oblikovati vlastito mišljenje, pravo na slobodno izražavanje svojih stavova o svim stvarima koje se na njega odnose, te ih uvažavati u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

2. U tu svrhu, djetetu se izravno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe, mora osigurati da bude saslušano u svakom sudbenom i upravnom postupku koji se na njega odnosi, na način koji je usklađen s proceduralnim pravilima nacionalnog zakonodavstva.”

Članak 19.

„1. Države stranke poduzet će sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja,

povreda ili zloraba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine roditelj(i), zakonski skrbnik(ci) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je skrb djeteta povjerena.

2. Mjere zaštite po potrebi moraju obuhvatiti djelotvorne postupke uvođenja socijalnih programa za pružanje potrebne pomoći djetetu i onima koji o njemu brinu te za druge oblike prevencije i utvrđivanja, izvješćivanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja slučajeva zlostavljanja djeteta koji su gore opisani i, bude li potrebno, za uključivanje suda.”

95. Preambula Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi od 19. prosinca 2011., a taj je protokol stupio na snagu 14. travnja 2014., no Hrvatska ga još nije ratificirala, potvrđuje „status djeteta kao predmeta prava kao ljudskog bića s dostojanstvom i sposobnostima koje se razvijaju”.

2. Općeniti komentar br. 8 (2006.) o pravu djeteta na zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja (članci 19.; 28. stavak 2.; i 37. između ostaloga)

96. Mjerodavan dio Općenitog komentara br. 8 (2006.) o pravu djeteta na zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja (članci 19.; 28. stavak 2.; i 37. između ostaloga) kojega je usvojio Odbor za prava djeteta na svojoj četrdeset i drugoj sjednici održanoj od 15. svibnja do 2. lipnja 2006. glasi kako slijedi:

„40. Načelo izjednačene zaštite djece i odraslih od fizičkog zlostavljanja, uključujući i zlostavljanje u obitelji, ne znači da svi slučajevi tjelesnog kažnjavanja djece od strane roditelja, koji iziđu na vidjelo, nužno moraju voditi kaznenom progonu roditelja. Načelom *de minimis* – prema kojem se zakon ne bavi trivijalnim pitanjima – osigurava se da lakši prekršaji među odraslim osobama dolaze pred sud samo u iznimnim okolnostima; isto će važiti i za lakše prekršaje vezane uz djecu. Države trebaju razviti djelotvorno izvješćivanje i savjetodavne mehanizme. Iako je potrebno ispitati sva izvješća o nasilju nad djecom na odgovarajući način te osigurati zaštitu djece od ozbiljnih ozljeda, cilj je spriječiti roditelje u korištenju nasilnih ili drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja kroz intervencije koje imaju narav potpore i odgoja, a ne kazne.

41. Ovisan položaj djece i jedinstvena intimnost obiteljskih odnosa zahtijevaju vrlo pažljivo donošenje odluka o progonu roditelja ili o formalnom interveniranju u obitelji na druge načine. U većini slučajeva kazneni progon roditelja ne mora nužno predstavljati najbolji interes djece. Stav Odbora jest da se kazneni progon i druge formalne intervencije (primjerice, da se dijete skloni ili da se počinitelja udalji) trebaju primjenjivati kada se smatra da je to potrebno kako bi se dijete zaštitilo od ozbiljne ozljede te ako je to u najboljem interesu djeteta. U skladu s dobi i zrelosti određenog djeteta potrebno je pridati primjereni značaj njegovom mišljenju.

42. Savjeti i obuka za sve one uključene u sustave zaštite djece, uključujući policiju, tijela tužiteljstva i sudove trebaju naglasiti ovaj pristup provedbi zakona. Smjernice također trebaju naglašavati da članak 9. Konvencije zahtijeva da se svako odvajanje djeteta od njegovih roditelja mora smatrati nužnim u najboljem interesu djeteta i mora podlijegati pravosudnom preispitivanju, u skladu s primjenjivim pravom i procedurama, uz zastupljenost svih zainteresiranih stranaka, uključujući

dijete. Kada se odvajanje smatra opravdanim, treba razmotriti alternative smještaju djeteta izvan obitelji, uključujući udaljavanje počinitelja, uvjetno kažnjavanje i tako dalje.”

3. Opći komentar br. 12 (2009.) Pravo djeteta da bude saslušano (čl. 12.)

97. Mjerodavan dio Općenitog komentara br. 12 (2009.) o pravu djeteta da bude saslušano kojega je usvojio Odbor za prava djeteta na svojoj pedeset i prvoj sjednici održanoj od 25. svibnja do 12. lipnja 2009. glasi kako slijedi:

A. Pravna analiza

15. Članak 12. Konvencije utvrđuje pravo svakog djeteta na slobodno izražavanje njegovih mišljenja, u svim pitanjima koja utječu na njega i nastavno pravo da se tim pogledima da odgovarajuća težina sukladno starosti i zrelosti djeteta. Ovo pravo nameće jasnu pravnu obvezu državama potpisnicama da priznaju ovo pravo i osiguraju njegovu provedbu slušajući mišljenja djeteta i dodjeljujući im odgovarajuću težinu. Ova obveza zahtijeva da države potpisnice, u pogledu svojih posebnih pravosudnih sustava, ili izravno jamče ovo pravo, ili usvoje ili izmijene zakone tako da dijete može u potpunosti ostvarivati ovo pravo.

...

1. Doslovna analiza članka 12.

(a) Stavak 1. članka 12.

(i) „Će osigurati”

19. Članak 12. stavak 1. određuje da države potpisnice „će osigurati” pravo djeteta na slobodno izražavanje njegovih mišljenja. „Će osigurati” jest pravni pojam posebne snage, koji ne ostavlja niti malo prostora za diskrecijske odluke država potpisnica. Sukladno tome, države potpisnice imaju strogu obvezu poduzeti odgovarajuće mjere kako bi u potpunosti provele ovo pravo za svu djecu. Ova obveza sadrži dva elementa kako bi se osiguralo da su uspostavljeni mehanizmi namijenjeni traženju mišljenja djeteta u svim pitanjima koja utječu na njega te za dodjeljivanje odgovarajuće težine tim mišljenjima.

(ii) „Sposobno oblikovati svoje osobno mišljenje”

20. Države potpisnice osigurati će pravo da bude saslušano svakom djetetu koje je „sposobno oblikovati svoje osobno mišljenje”. Ovu frazu ne treba promatrati kao ograničenje, već kao obvezu za države potpisnice da ocijene sposobnost djeteta da oblikuje samostalno mišljenje u najvećoj mogućoj mjeri. To znači da države potpisnice ne mogu krenuti s pretpostavkom da dijete nije sposobno izraziti svoja vlastita mišljenja. Upravo suprotno, države potpisnice trebaju pretpostaviti da dijete ima sposobnost oblikovanja svojih vlastitih mišljenja i priznati da ono ima pravo izraziti ih – nije na djetetu da prvo dokaže svoju sposobnost.

21. Odbor naglašava kako članak 12. ne nameće nikakvo dobno ograničenje u pogledu prava djeteta na izražavanje njegovih mišljenja i poziva države članice da ne uvide dobna ograničenja, niti u zakonima ni u praksi, kojima bi se ograničilo pravo djeteta da bude saslušano u vezi sa svim pitanjima koja utječu na njega ...

...

(iv) „O svim pitanjima koja se na njega odnose”

26. Države potpisnice moraju osigurati da dijete može izraziti svoja mišljenja „o svim pitanjima koja se na njega odnose”. Ovo predstavlja drugu kvalifikaciju ovog prava: dijete mora biti saslušano ako razmatrano pitanje utječe na dijete. Ovaj osnovni uvjet mora biti široko interpretiran i poštovan.

...

v) „Uvažavati to mišljenje u skladu s dobi i zrelošću djeteta”

28. Mišljenja djeteta mora se „uvažavati [...] u skladu s dobi i zrelošću djeteta”. Ova se odredba odnosi na sposobnost djeteta, koju se mora ocijeniti kako bi se dala odgovarajuća težina njegovim mišljenjima, ili kako bi se komuniciralo djetetu način na koji su ta mišljenja utjecala na ishod procesa. Članak 12. određuje da je jednostavno slušanje djeteta nedovoljno – mišljenja djeteta mora se ozbiljno razmotriti kada je dijete sposobno oblikovati svoja vlastita mišljenja.

29. ...

30. Zrelost se odnosi na sposobnost razumijevanja i ocjenjivanja implikacija određenog pitanja i stoga se mora razmotriti pri određivanju pojedinačne sposobnosti djeteta. Zrelost je teško definirati – u kontekstu članka 12. to je sposobnost djeteta da izrazi svoja mišljenja o pitanjima na razuman i neovisan način. Također se mora uzeti u obzir utjecaj pitanja na dijete. Što je veći utjecaj ishoda na život djeteta, time je više mjerodavna odgovarajuća ocjena zrelosti tog djeteta.

31. Treba uzeti u obzir spoznaju o sposobnostima djeteta koje se razvijaju i usmjeravanje i vodstvo od strane roditelja (...).

...

(b) Stavak 2. članka 12.**(i) Pravo da bude „saslušano u svakom sudskom i upravnom postupku koji se na njega odnosi”**

32. Članak 12. stavak 2. određuje da prigode da bude saslušano moraju biti osigurane posebice „u svakom sudskom i upravnom postupku koji se na njega odnosi”. Odbor naglašava da se ova odredba primjenjuje na sve mjerodavne sudske postupke koji se odnose na dijete, bez ograničenja, primjerice uključujući rastavljanje roditelja, zakonsko skrbništvo, pružanje skrbi i posvojenje, ...

(ii) „Izravno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe”

35. Nakon što je dijete odlučilo da bude saslušano, on ili ona će odlučiti kako će biti saslušan odnosno saslušana: „izravno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe”. Odbor preporuča da, kad god je to moguće, djetetu mora biti dana prilika da bude izravno saslušano u svakom postupku.

36. Posrednik može biti roditelj (roditelji), odvjetnik, ili druga osoba (između ostaloga, socijalni radnik). Ipak, mora se naglasiti da u brojnim predmetima (parničnim, kaznenim ili upravnima) postoje rizici sukoba interesa između djeteta i njegovog najočiglednijeg posrednika (roditelja). Ako se saslušanje djeteta poduzima putem posrednika, od najveće je važnosti da posrednik točno prenosi mišljenja djeteta do osobe/tijela što donosi odluke. Odabranu metodu treba odrediti dijete (ili odgovarajuće tijelo vlasti ako je to nužno) sukladno njegovoj ili njezinoj posebnoj situaciji. Posrednici moraju imati dovoljna znanja i razumijevanje različitih aspekata procesa donošenja odluka i iskustvo u radu s djecom.

37. Posrednik mora biti svjestan da on ili ona zastupa isključivo interese djeteta, a ne interese drugih osoba (roditelja), ustanova ili tijela (npr. doma, uprave ili društva). Treba razraditi kodekse ponašanja posrednika koje se imenuje da zastupaju mišljenje djeteta.

...

2. Koraci za ostvarivanje djetetovog prava da bude saslušano

40. Implementacija dva stavka članka 12. zahtijeva poduzimanje pet koraka kako bi se učinkovito ostvarilo pravo djeteta da ga se sasluša kad god neko pitanje utječe na dijete ili kada je dijete pozvano dati svoje mišljenje u formalnom postupku kao i u drugom okruženju. Te se uvjete mora primijeniti na način koji je prikladan za dani kontekst.

...

(c) Ocjenjivanje sposobnosti djeteta

44. Djetetovom mišljenju mora se dati odgovarajuća težina kada analiza od slučaja do slučaja ukaže da je dijete sposobno oblikovati vlastito mišljenje. Ako je dijete sposobno oblikovati vlastita mišljenja na razuman i neovisan način, osoba ili tijelo što donosi odluku mora razmotriti mišljenje djeteta kao značajnog činitelja u rješavanju pitanja. Mora se razviti dobra praksa za ocjenjivanje sposobnosti djeteta.

(d) Informacije o težini pridodanoj mišljenju djeteta (povratne informacije)

45. Kako dijete uživa pravo da se njegovom mišljenju da opravdana težina, osoba ili tijelo što donosi odluku mora obavijestiti dijete o ishodu procesa i objasniti kako je njegovo mišljenje uzeto u obzir. Povratne su informacije jamstvo da mišljenje djeteta nije saslušano tek kao formalnost, već je ozbiljno shvaćeno. Te informacije mogu potaknuti dijete da ustraje, pristane ili ponudi drugi prijedlog ili, u slučaju sudskog ili upravnog postupka, uloži žalbu ili prigovor.

3. Obveze država potpisnica

...

(b) Specifične obveze u pogledu sudskih i upravnih postupaka

(i) Pravo djeteta da bude saslušano u parničnom sudskom postupku

50. Glavna pitanja koja zahtijevaju da dijete bude saslušano opisani su u nastavku:

Razvod braka i odvojeni život

51. U slučajevima odvojenog života i razvoda braka djeca iz odnosa nesumnjivo su pogođena odlukama sudova. O pitanjima uzdržavanja djeteta kao i skrbništva i pravima pristupa odlučuje sudac bilo na suđenju ili putem procesa mirenja kojim upravlja sud. Brojne su nadležnosti uključile u svoje zakone, u pogledu razvrgavanja odnosa, odredbu da sudac mora posvetiti najveću pažnju „najboljim interesima djeteta”.

B. Pravo na saslušanje i poveznice s drugim odredbama Konvencije

68. Članak 12., kao općenito načelo, povezan je s drugim općenitim načelima Konvencije, kao što je članak 2. (pravo na nediskriminaciju), članak 6. (pravo na život, preživljavanje i razvoj) i posebice postoji međupovezanost s člankom 3. (primarno uvažavanje najboljih interesa djeteta). Taj je članak također blisko povezan s člancima koji su povezani s građanskim pravima i slobodama, posebno člankom 13. (pravo na slobodu izražavanja) i člankom 17. (pravo na pristup informacijama).

Nadalje, članak 12. povezan je sa svim ostalim člancima Konvencije, koju nije moguće u potpunosti provesti ako se dijete ne poštuje kao subjekt sa svojim vlastitim mišljenjem o pravima sadržanima u pojedinačnim člancima i njihovoj provedbi.

69. ...

1. Članci 12. i 3.

70. Svrha članka 3. jest osigurati da se u svim akcijama koje u svezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, prvenstveno uzimaju u obzir najbolji interese djeteta.” To znači da svaka aktivnost poduzeta u ime djeteta mora poštivati najbolje interese djeteta. Najbolji interesi djeteta slični su postupovnom pravu koje obvezuje države potpisnice da uvedu korake u proces aktivnosti radi osiguravanja da se uvažavaju najbolji interesi djeteta. Konvencija obvezuje države potpisnice da osiguraju da oni koji su odgovorni za te aktivnosti saslušaju dijete kako je to određeno u članku 12. Ovaj je korak obvezujući.

71. Najbolji interesi djeteta, utvrđeni putem savjetovanja s djetetom, nisu jedini činitelj kojega treba uvažiti u aktivnostima ustanova, tijela vlasti i uprave. Oni su ipak od ključne važnosti, kao i mišljenje djeteta.

...

74. Nema napetosti između članaka 3. i 12., samo komplementarna uloga dva općenita načela: jedno uspostavlja cilj postizanja najboljih interesa djeteta i drugo određuje metodologiju za postizanje cilja saslušanja djeteta ili djece. Zapravo, nije moguća ispravna primjena članka 3. ako se ne uvažavaju komponente članka 12. Slično tome, članak 3. osnažuje funkcionalnost članka 12., omogućavajući bitnu ulogu djece u svim odlukama koje utječu na njihove živote.

...

E. Zaključci

135. Ulaganje u ostvarivanje prava djeteta da bude saslušano u svim pitanjima koje ga se tiču i da se njegovo mišljenje uvaži jest jasna i neodgodiva pravna obveza država potpisnica na temelju Konvencije. To je pravo svakog djeteta bez ikakve diskriminacije. Postizanje smislenih prilika za implementaciju članka 12. zahtijevat će uklanjanje pravnih, političkih, gospodarskih, društvenih i kulturoloških prepreka koje trenutačno ometaju priliku djece da budu saslušana i njihov pristup sudjelovanju u svim pitanjima koja utječu na njih. To zahtijeva spremnost na preispitivanje pretpostavki o sposobnostima djece i na poticanje razvoja okruženja u kojima djeca mogu izgrađivati i pokazivati sposobnosti. To također zahtijeva predanost u pogledu resursa i obuke.

134. Ispunjavanje tih obveza predstavljat će izazov za države potpisnice. No to je ostvariv cilj ako se strategije opisane u ovoj općenitoj obvezi sustavno implementiraju i izgradi kultura poštivanja djece i njihovih mišljenja.”

B. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava

1. Mjerodavne odredbe

98. Mjerodavne odredbe Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava od 25. siječnja 1996., koja je u odnosu na Hrvatsku stupila na snagu 1. kolovoza 2010., glase kako slijedi:

Poglavlje I. – PODRUČJE PRIMJENE I PREDMET KONVENCIJE, TE DEFINICIJE

Članak 1. – PODRUČJE PRIMJENE I PREDMET KONVENCIJE

„1. Ova se Konvencija primjenjuje na djecu koja nisu navršila 18 godina.

2. Predmet ove Konvencije je, u najboljim interesima djece, promicati njihova prava, dodijeliti im postupovna prava i olakšati im ostvarivanje tih prava na način da se osigura da djeca, sama ili posredstvom drugih osoba ili tijela, budu obaviještena i da im bude dopušteno sudjelovati u postupcima pred sudbenim tijelima koji ih se tiču.

3. U svrhu ove Konvencije postupci pred sudbenim tijelima koji se tiču djece jesu obiteljskopравни postupci, posebice oni koji se odnose na ostvarivanje roditeljskih odgovornosti, kao što su pitanje boravišta i pravo posjećivanja djece.

4. Svaka će država, u trenutku potpisivanja ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, izjavom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe odrediti najmanje tri kategorije obiteljskih predmeta koji se provode pred sudbenim tijelima, na koje će se primjenjivati ova Konvencija.

5. Bilo koja stranka može daljnjom izjavom odrediti dodatne kategorije obiteljskih predmeta na koje će se primjenjivati ova Konvencija ili pružiti sve informacije u vezi s primjenom članka 5., članka 9. stavka 2., članka 10. stavka 2. i članka 11.

6. Ništa u ovoj Konvenciji ne priječi stranke da primjenjuju propise povoljnije za promicanje i ostvarivanje prava djece.”

Poglavlje II. – POSTUPOVNE MJERE RADI PROMICANJA OSTVARIVANJA PRAVA DJECE

A. Postupovna prava djeteta

Članak 3. – PRAVO BITI OBAVIJEŠTEN I IZRAŽAVATI SVOJE MIŠLJENJE U POSTUPKU

„Djetetu, za koje se prema unutarnjem pravu smatra da ima dovoljnu sposobnost razumijevanja, u postupku pred sudbenim tijelom koji ga se tiče, dodijelit će se, te će biti ovlašteno, zahtijevati sljedeća prava:

a dobiti sve odgovarajuće informacije;

b biti konzultirano i izraziti svoje mišljenje;

c biti obaviješteno o mogućim posljedicama koje bi nastale u skladu s tako iznesenim mišljenjem i o mogućim posljedicama bilo koje odluke.”

...

B. Uloga sudbenih tijela

Članak 6. – POSTUPAK ODLUČIVANJA

„U postupcima koji se tiču djeteta, sudbeno tijelo, prije donošenja odluke će:

a razmotriti raspolaže li dostatnim informacijama kako bi donijelo odluku koja je u najboljem interesu djeteta, i, kad je to potrebno, pribaviti daljnje informacije, posebice od nositelja roditeljskih odgovornosti;

b u slučaju kad se prema unutarnjem pravu smatra da dijete ima dovoljnu sposobnost razumijevanja:

– uvjeriti se da je dijete dobilo sve odgovarajuće informacije;

– u odgovarajućim slučajevima savjetovati dijete osobno, uz isključenje javnosti ako je potrebno, neposredno ili posredstvom drugih osoba ili tijela, na način prilagođen njegovoj sposobnosti razumijevanja, osim ako to ne bi bilo u očitoj suprotnosti s najboljim interesima djeteta;

– dopustiti djetetu da izrazi svoje mišljenje;

c pridati dužni značaj mišljenjima koja je dijete izrazilo.”

Članak 9. – IMENOVANJE ZASTUPNIKA

„1. Kad u postupcima koji se tiču djeteta unutarnje pravo prijeći nositeljima roditeljskih odgovornosti da zastupaju dijete kao rezultat sukoba interesa između njih i djeteta, sudbeno će tijelo biti ovlašteno djetetu imenovati posebnog zastupnika u takvom postupku.

2. Stranke će razmotriti mogućnost da se sudbenom tijelu u postupcima koji se tiču djeteta dodijeli ovlast za imenovanje posebnog zastupnika, u odgovarajućim slučajevima odvjetnika, koji će zastupati dijete.”

C. Uloga zastupnika

Članak 10.

„1. U postupcima pred sudbenim tijelima koji se tiču djeteta zastupnik će, osim ako bi to bilo u očitoj suprotnosti s najboljim interesima djeteta:

a pružiti djetetu sve odgovarajuće informacije, ako se prema unutarnjem pravu smatra da dijete ima dostatnu sposobnost razumijevanja;

b pružiti djetetu objašnjenja vezano uz moguće posljedice postupanja u skladu s mišljenjem djeteta i moguće posljedice bilo koje zastupnikove radnje, ako se prema unutarnjem pravu smatra da dijete ima dostatnu sposobnost razumijevanja;

c odrediti kojeg je mišljenja dijete i iznijeti ga pred sudbenim tijelom.

2. Stranke će razmotriti mogućnost proširivanja odredaba stavka 1. na nositelje roditeljskih odgovornosti.”

2. Deklaracija Hrvatske na temelju članka 1. § 4. Konvencije

99. Dana 6. travnja 2010., prilikom polaganja isprave o ratifikaciji Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava kod Glavnog tajnika Vijeća Europe, hrvatski ministar vanjskih poslova priopćio je sljedeću izjavu (sadržanu u ispravi o ratifikaciji):

„U skladu sa člankom 1. stavkom 4. Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, Republika Hrvatska određuje da će se Europska konvencija primjenjivati na sljedeće kategorije obiteljskih predmeta koji se provode pred njezinim sudbenim tijelima:

– postupak odlučivanja o roditeljskoj skrbi tijekom razvoda braka roditelja,

– postupak ostvarivanja roditeljske skrbi,

- mjere za zaštitu osobnih prava i interesa djeteta,
- postupak posvojenja, i
- postupak skrbništva za maloljetne osobe.”

C. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

100. Mjerodavan članak Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji od 25. siječnja 1996., koji je stupila na snagu 1. kolovoza 2014., ali je Hrvatska još nije ratificirala, glasi kako slijedi:

Članak 3. – Definicije

„U svrhu ove Konvencije:

a. „nasilje nad ženama” smatra se kršenjem ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerojatno imati za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu;

b. „nasilje u obitelji” označava sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili kućanstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom;

...”

Članak 31. – Skrb o djeci, pravo na viđanje djece i sigurnost

„1. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da se, pri određivanju skrbi o djeci i prava na viđanje djece, uzmu u obzir pojave nasilja obuhvaćene područjem primjene ove Konvencije.

2. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da ostvarivanje bilo kojeg prava na viđanje djece ili skrbi o djeci ne ugrožava prava i sigurnost žrtve ili djece.”

Članak 45. – Sankcije i druge mjere

„1. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da su kaznena djela propisana u skladu s ovom Konvencijom kažnjiva učinkovitim, razmjernim i odvratajućim sankcijama, uzimajući u obzir njihovu težinu. Te sankcije obuhvaćaju, kad je to primjereno, kazne koje uključuju oduzimanje slobode koje može dovesti do izručenja.

2. Stranke mogu poduzeti druge mjere u vezi s počiniteljima, kao što su:

- praćenje ili nadzor osuđenih osoba;
- oduzimanje roditeljskih prava, ako se najbolji interes djeteta, što može uključivati sigurnost žrtve, ne može zajamčiti na neki drugi način.”

Članak 46. – Otegotne okolnosti

„Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da se sljedeće okolnosti, ako već ne čine sastavni dio kaznenog djela, mogu, u skladu s mjerodavnim odredbama unutarnjeg prava, uzeti u obzir kao otegotne okolnosti pri određivanju kazne u vezi s kaznenim djelima utvrđenim u skladu s ovom Konvencijom:

...

d. kazneno djelo je počinjeno nad djetetom ili u njegovoj nazočnosti;

...”

101. Mjerodavan dio izvješća s obrazloženjima uz Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji glasi kako slijedi:

Članak 31. – Skrbništvo, pravo posjeta i sigurnost

„175. Cilj ove odredbe jest osigurati da pravosudne vlasti ne izdaju naloge za kontakt, a da prethodno ne uzmu u obzir pojave nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. To se tiče sudskih naloga koji reguliraju kontakte djece i roditelja i drugih osoba koje su u obiteljskim vezama s djecom. Uz ostale čimbenike, pojave nasilja nad nenasilnim skrbnikom kao i nad samim djetetom moraju se uzeti u obzir kad se donose odluke o skrbništvu i opsegu prava posjeta ili kontakta.

176. Stavak 2. bavi se složenim pitanjem jamčenja prava i sigurnosti žrtava i svjedoka uzimajući u obzir roditeljska prava počinitelja. Naročito u slučajevima obiteljskog nasilja, pitanja vezana uz zajedničku djecu često su jedine poveznice koje ostaju između žrtve i počinitelja. Za mnoge žrtve i njihovu djecu, poštivanje naloga za kontakt može biti znatan sigurnosni rizik budući da to često znači neposredan susret s počiniteljem. Stoga, ovaj stavak navodi obvezu osiguravanja da se žrtve i njihova djeca osiguraju od bilo koje daljnje štete.”

D. Smjernice Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci

102. Mjerodavan dio Smjernica Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci koje je usvojio Odbor ministara dana 17. studenog 2010. na 1098. sjednici zamjenika ministara, glasi kako slijedi:

„III. Temeljna načela

1. Smjernice se nadograđuju na postojeća načela sadržana u instrumentima navedenim u preambuli te u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava.
2. Ova su načela nadalje razvijena u slijedećim odjeljcima i trebaju se primjenjivati na sve glave ove preporuke.

A. Sudjelovanje

1. Treba poštovati pravo sve djece da budu obaviještena o svojim pravima, da im budu osigurani odgovarajući načini za pristup pravosuđu, da ih se pita za mišljenje i da budu saslušana u postupku u kojem sudjeluju ili ih pogađa. Ovo uključuje davanje

dužne težine stajalištima djece imajući na umu njihovu zrelost i njihove moguće poteškoće u komunikaciji kako bi ovo sudjelovanje bilo smisleno.

2. Djecu treba smatrati i prema njima treba postupati kao prema potpunim nositeljima prava te trebaju imati pravo ostvarivati sva svoja prava, pri čemu treba uzeti u obzir njihovu sposobnost za oblikovanje vlastitih stajališta kao i okolnosti slučaja.

...

3. Pravo biti saslušan i izraziti svoja stajališta

44. Suci moraju poštovati pravo djece da ih se sasluša u svim stvarima koje ih pogađaju ili barem kad se smatra da dovoljno razumiju stvari o kojima je riječ. Sredstva upotrijebljena u tu svrhu treba primijeniti na razini koja odgovara djetetovoj mogućnosti razumijevanja i sposobnosti komuniciranja, vodeći računa o okolnostima predmeta. Djecu treba pitati na koji način žele biti saslušana.

45. Djetetovim pogledima i mišljenju treba dati dužnu težinu u skladu s njegovom dobi i zrelošću.

46. Pravo biti saslušan je djetetovo pravo, a ne dužnost.

47. Djetetova dob ne smije biti jedini razlog koji sprečava njegovo saslušanje. Uvijek kad dijete potakne svoje saslušanje u predmetu koji ga pogađa, sudac ne smije, osim kad je to u najboljem interesu djeteta, odbiti saslušati dijete te treba saslušati njegova stajališta i mišljenje o stvarima koje ga se tiču u tom predmetu.

48. Djeci treba dati sve potrebne informacije o tome kako djelotvorno koristiti pravo na saslušanje. Međutim, treba im objasniti da njihovo pravo na saslušanje i na to da se njihova stajališta uzmu u obzir ne mora nužno utjecati na konačnu odluku.

49. Presude i sudske odluke koja utječu djecu treba propisno obrazložiti te ih rastumačiti jezikom koji djeca razumiju, posebno one odluke koje nisu uvažile djetetova stajališta i mišljenja.”

E. Preporuka Vijeće Europe o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja

103. Preporuka CM/Rec(2009)10 Odbora ministara zemljama članicama o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja, koju je usvojio Odbor ministara Vijeća Europe dana 18. studenog 2009., naglašava da „krhkost i ranjivost djece i njihova ovisnost o odraslima radi rasta i razvoja zahtijevaju veće ulaganje u sprečavanje nasilja i zaštitu djece sa strane obitelji, društva i države”.

PRAVO

I. NAVODNE POVREDE ČLANKA 3. I/ILI ČLANKA 8. KONVENCIJE

104. Podnositeljice zahtjeva su prigovorile da tijela državne vlasti nisu postupila u skladu s njihovom postupovnom pozitivnom obvezom iz članka 3. i/ili članka 8. Konvencije utoliko što su odbila kazneni progon oca prvopodnositeljice zbog kaznenog djela zlostavljanja djeteta koje je on počinio protiv nje. Također su prigovorile da domaća tijela vlasti nisu izvršila svoju pozitivnu obvezu na temelju jednog od tih članaka time što nisu odvojila prvopodnositeljicu od skrbi njezinog oca i time ga spriječila u počinjenju daljnjih nasilnih radnji protiv nje. Ti članci glase kako slijedi:

Članak 3 (zabrana mučenja)

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

Članak 8. (pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života)

„1. Svatko ima pravo na poštivanje svog privatnog i obiteljskog života ...”

105. Vlada je osporila te tvrdnje.

A. Dopuštenost

1. Podnesci stranaka

(a) Vlada

106. Vlada tvrdi da su, u onoj mjeri u kojoj podnositeljice zahtjeva prigovaraju zbog kršenja pozitivne postupovne obveze tijela državne vlasti na temelju članka 3. Konvencije da istraže incident od 1. veljače 2011., njihovi prigovori nedopušteni zbog nepridržavanja pravila o šestomjesečnom roku. Prvo je obrazložila da se predmetni incident ima smatrati trenutačnim činom koji nije proizveo niti jednu trajnu posljedicu ili neprekinutu situaciju. Vlada se dodatno pozvala na sudsku praksu Suda prema kojoj u nedostatku učinkovitog pravnog lijeka, vremenski rok od šest mjeseci počinje teći od trenutka kada je nastupio događaj zbog kojega se prigovara. Upravo je takva bila situacija u ovom predmetu gdje podnositeljice prigovaraju da odgovor domaćih tijela vlasti na incident od 1. veljače 2011. nije bio odgovarajući.

107. U svakom slučaju, kako je predmetni incident sankcioniran izdavanjem kaznenog naloga protiv oca prvopodnositeljice dana 19. travnja 2011., šestomjesečni vremenski rok počeo je teći najkasnije tog datuma, dok su podnositeljice podnijele svoj zahtjev Sudu tek dana 3. siječnja 2013.

108. U onoj mjeri u kojoj podnositeljice zahtjeva prigovaraju zbog kršenja pozitivnih obveza tijela vlasti na temelju članaka 3. i/ili 8. Konvencije u postupku za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, Vlada tvrdi da podnositeljice nisu iscrpile domaće pravne lijekove. Posebice, Vlada tvrdi da su ti prigovori preuranjeni jer je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem živjeti još uvijek nedovršen (vidi prethodne stavke 60. – 81.), i podnositeljice zahtjeva nisu se (u potpunosti) poslužile s domaćim pravnim lijekovima protiv prekomjernog trajanja postupka (vidi prethodne stavke 79. – 80. i 92. – 93.). Vlada je stoga pozvala Sud da proglasi te prigovore nedopuštenima zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih lijekova i u pogledu dugotrajnosti i drugih navodnih kršenja pozitivnih obveza u tim postupcima.

(ii) Podnositeljice zahtjeva

109. U pogledu navodnog nepoštivanja pravila o šestomjesečnom roku (vidi prethodne stavke 106. – 107.), podnositeljice zahtjeva su objasnile kako je njihov prigovor da domaća tijela vlasti nisu postupila u skladu s njihovim postupovnom pozitivnom obvezom prvenstveno usmjeren protiv odbijanja tih tijela vlasti da progone oca prvopodnositeljice zbog kaznenog djela zlostavljanja djeteta. U tom su pogledu iscrpile domaće pravne lijekove preuzevši progon kao oštećene stranke u ulozi (supsidijarnih) tužiteljica i podnijele su svoj zahtjev Sudu u roku od šest mjeseci od posljednje domaće odluke donesene u tom pogledu.

110. Podnositeljice zahtjeva nisu odgovorile na tvrdnju Vlade koja se odnosi na neiscrpljivanje domaćih pravnih lijekova (vidi prethodni stavak 108.) zbog toga što je on po prvi puta spomenut 26. veljače 2014. u Vladinim komentarima na očitovanja podnositeljica zahtjeva od 9. prosinca 2013.

(b) Ocjena Suda

(i) Poštivanje pravila o šestomjesečnom roku

111. U pogledu prigovora Vlade u vezi s navodnim nepridržavanjem podnositeljica zahtjeva s pravilom o šestomjesečnom roku (vidi prethodne stavke 106. – 107.), Sud prvo ponavlja da postupovna pozitivna obveza iz članka 3. Konvencije zahtijeva da države provedu učinkovitu službeni istragu sposobnu, *inter alia*, dovesti do kažnjavanja odgovornih (vidi stavak 136. u nastavku). S obzirom da je tome tako, Sud smatra dovoljnim primijetiti da je kazneni nalog od 19. travnja 2011., kojim je ocu prvopodnositeljice izrečena novčana kazna, ukinut i da je kazneni postupak protiv njega još uvijek nedovršen (vidi prethodne stavke 37. i 51.). Sukladno tome, šestomjesečni rok još nije niti počeo teći, kamoli istekao, kako je to Vlada navela. Slijedi da prigovor Vlade u pogledu nedopuštenosti

zahtjeva temeljen na nepoštivanju pravila o šestomjesečnom roku mora biti odbačen.

(ii) Neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

112. Što se tiče Vladine tvrdnje da podnositeljice nisu koristile domaća pravna sredstva u vezi s trajanjem postupka, Sud primjećuje da se ovaj predmet ne odnosi na trajanje postupka. Umjesto toga, pitanje je može li se reći, u okolnostima predmeta promatranog kao cjeline, da je država postupila sukladno s određenim pozitivnim obvezama iz članka 3. i/ili 8. Konvencije (vidi *Remetin protiv Hrvatske*, br. 29525/10, § 75., 11. prosinca 2012.).

113. Slijedi da se Vladin prigovor o neiscrpljenju domaćih pravnih sredstava mora odbiti.

114. U onoj mjeri u kojoj Vladin prigovor o neiscrpljivanju počiva na činjenici da je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem djetete živjeti još uvijek nedovršen i da su stoga prigovori podnositeljica na temelju članka 3. i/ili 8. Konvencije što se odnose na navodno kršenje pozitivne obveze sprečavanja budućih nasilnih djela protiv prvopodnositeljice preuranjeni, Sud smatra da se ova tvrdnja odnosi samo na osnovanost tih prigovora, a ne na njihovu dopuštenost. Stoga će ona biti ispitana sukladno tome (vidi stavke 153. – 162. u nastavku).

(c) Zaključak u pogledu dopuštenosti

115. Sud nadalje primjećuje da ovaj dio zahtjeva nije očito neosnovan u smislu članka 35. § 3.(a) Konvencije. Također primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Podnesci stranaka

(a) Vlada

116. Vlada je naglasila da dokumenti u predmetu koje su izradili brojni vještaci iz područja psihijatrije i psihologije navode da je prvopodnositeljica traumatizirana veoma konfliktnim odnosom svojih rastavljenih roditelja. Posebice, ti su je vještaci smatrali djetetom uvučenim u sukob lojalnosti i stoga rastrganom između roditelja koje ona oboje voli.

117. Čak niti dijagnoza zlostavljanog djeteta koju je utvrdila psihijatrica u mišljenju od 19. veljače 2011. (vidi prethodnih stavak 19.), na koju su se podnositeljice zahtjeva pozvale u znatnoj mjeri kako bi potkrijepile svoje navode da je prvopodnositeljicu zlostavljao njezin otac, ne upućuje na suprotno. Naime, šifra (T74.8) iz Međunarodne klasifikacije bolesti koju je psihijatrica upotrijebila tom prilikom tek naznačuje neki oblik zlostavljanja

bez određivanja radi li se o fizičkom ili psihološkom (jer su takvi oblici zlostavljanja klasificirani po različitim šiframa), ili je li ga počinio isključivo njezin otac.

118. U pogledu navodnog kršenja postupovne obveze iz članka 3. ili 8. Konvencije, Vlada je iznijela tvrdnju da je reakcija domaćih tijela vlasti na incident od 1. veljače 2011. bila brza, bez ikakvih neobjašnjenih kašnjenja ili opstruiranja i detaljna. Posebice, policija je reagirala odmah nakon što su podnositeljice prijavile incident i provela je razgovore sa svim sudionicima i drugim pojedincima koji su mogli imati saznanja o njemu i o događajima koji su mu prethodili (vidi prethodne stavke 13., 15. – 17., 21. i 24.).

119. U pogledu navodnog kršenja pozitivnih obveza iz članka 3. ili 8. Konvencije, Vlada je iznijela tvrdnju da su pravosudne vlasti brzo donijele odluku o zahtjevu drugopodnositeljice za privremenom mjerom i, na temelju mišljenja lokalnog centra za socijalnu skrb, odbile njezin zahtjev za odlukom o privremenoj skrbi (vidi prethodni stavak 67.). Odluka je bila donesena tek nakon pažljivog ispitivanja svih izvedenih dokaza i nakon utvrđivanja svih mjerodavnih činjenica, prvenstveno uvažavajući najbolje interese prvopodnositeljice. Prvostupanjski sud je dao dovoljno obrazloženje svoje odluke koja se ne može smatrati proizvoljnom. Vlada je ustvrdila u vezi s time da su, kako su oni izravno saslušali stranke i proučili dokaze, domaći sudovi u boljem položaju u odnosu na Sud ocijeniti dokaze, utvrditi mjerodavne činjenice i donijeti odluku.

120. Dodatno, dok je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti još bio u tijeku pred prvostupanjskim sudom, tijela za socijalnu skrb su odredila, kao zaštitnu mjeru djeteta, nadzor nad izvršavanjem roditeljske skrbi (vidi prethodni stavak 82.) s ciljem praćenja situacije u obitelji prvopodnositeljice i brzog reagiranja ukoliko promjena okolnosti tako nalaže.

121. Nadalje, u tijeku prvostupanjskog postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, forenzički vještaci su proveli opsežno psihijatrijsko i psihološko ocjenjivanje i oni su, zajedno s nekoliko drugih svjedoka ispitani pred prvostupanjskim sudom (stavci 66., 69. – 70. i 75.) s ciljem utvrđivanja opravdava li promjena stanja u obitelji prvopodnositeljice promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti.

122. Posebice, ti su vještaci izjavili da je ponašanje majke prvopodnositeljice (drugopodnositeljica) nepredvidivo i da je postavila svoje potrebe ispred potreba njezinog djeteta. Stoga je bilo bolje, u danim okolnostima, da prvopodnositeljica nastavi živjeti sa svojim ocem i njegovom obitelji, gdje je živjela od ranog djetinjstva, i čiji je dom bolje i sigurnije okruženje za njezin razvoj. Stoga, ne samo da nije bilo nužno razdvajati prvopodnositeljicu od njezinog oca, već bi to bilo kontraproduktivno. Vještaci su također utvrdili da ono što je bilo štetno za razvoj prvopodnositeljice jest sukob između njezinih roditelja. Svi vještaci i

stručnjaci za socijalnu skrb su upozorili oba roditelja na to, i to je bio glavni razlog za izricanje mjere zaštite djeteta u obliku nadzora ostvarivanja roditeljske skrbi.

123. U svjetlu prethodno navedenoga, nije bilo moguće tvrditi da je prvopodnositeljica bila izložena riziku od zlostavljanja dok je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti bio u tijeku.

124. U pogledu prigovora podnositeljica zahtjeva da prvopodnositeljica nije saslušana u postupku za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i da joj nije imenovan posebni zastupnik (vidi stavak 129. u nastavku), Vlada je prvo primijetila da su joj domaća tijela vlasti u jednom trenutku imenovala posebnog skrbnika (vidi prethodni stavak 73.) čija je uloga bila zaštititi interese prvopodnositeljice i da, suprotno mišljenju podnositeljica zahtjeva, niti Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava ni domaće pravo ne određuju obvezu da joj se imenuje bilo koji drugi, posebni zastupnik (vidi prethodne stavke 84. i 98.). Štoviše, od najnovijih odluka donesenih i u kaznenom postupku zbog nanošenja tjelesne ozljede i postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti (vidi prethodne stavke 47. i 77.) bilo je očigledno da će se prvopodnositeljici dati prilika da izrazi svoje mišljenje.

125. U svjetlu prethodno navedenih tvrdnji, Vlada je pozvala Sud da utvrdi kako u ovom predmetu nije bilo povrede članka 3. ili članka 8. Konvencije.

(b) Podnositeljice zahtjeva

126. Podnositeljice zahtjeva su ponovile svoje mišljenje (vidi prethodni stavak 104.) da progon oca prvopodnositeljice (samo) zbog kaznenog djela nanošenja tjelesne ozljede nije dovoljan da bi domaća tijela vlasti izvršila svoje pozitivne obveze iz članka 3. i/ili 8. Konvencije. Umjesto toga, trebalo ga je progoniti zbog kaznenog djela zlostavljanja djeteta (vidi prethodni stavak 86.). Optuživši oca prvopodnositeljice za lakše kazneno djelo nanošenja tjelesne ozljede, što povlači skromnu kaznu, tijela kaznenog progona su postupila u njegovu korist. Osim toga, čak je i taj kazneni postupak nedovršen već više od četiri godine i nema naznake da će se uskoro dovršiti i da će on biti kažnjen.

127. U pogledu postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i obveze pružanja zaštite prvopodnositeljice od budućeg nasilja počinjenog od strane njezinog oca, podnositeljice su ustvrdile da su, upravo zbog toga što su domaća tijela kaznenog progona i tijela sudske vlasti propustila progoniti ga na odgovarajući način, tijela sudske vlasti i tijela socijalne skrbi i forenzički vještaci u postupku za dodjelu skrbništva bili neskloni utvrditi da je on zlostavljao prvopodnositeljicu i zaštititi je od daljnjeg nasilja njenim izdvajanjem iz njegove skrbi.

128. Podnositeljice zahtjeva su posebno ukazale na nedostatak u kombiniranom mišljenju vještaka od 29. prosinca 2011., točnije na činjenicu da su forenzički vještaci koji su ga pripremili izrijekom odbili odgovoriti na pitanje obiteljskog suda je li prvopodnositeljica bila zlostavljana i, ako jest, tko ju je zlostavljao (vidi prethodne stavke 66., 70. i 75.). Taj je nedostatak imao šire posljedice zbog toga što su to mišljenje vještaka također konzultirala tijela kaznenog progona i tijela sudske vlasti koja su kasnije odbacila pokušaje podnositeljica zahtjeva u smislu progona oca prvopodnositeljice zbog počinjenja kaznenog djela zlostavljanja djeteta (vidi prethodne stavke 55. i 57. – 58.).

129. Podnositeljice zahtjeva posebno su naglasile činjenicu da prvopodnositeljica – za koju su forenzički vještaci smatrali da posjeduje natprosječne intelektualne sposobnosti i koja je u više prilika pred različitim stručnjacima nedvosmisleno izrazila želju da živi sa svojom majkom – nije saslušana niti u kaznenom postupku ni u postupku za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem živjeti, premda je njena dob i zrelost to dopuštala. Nesiguran položaj prvopodnositeljice dodatno je pogoršan činjenicom da je domaćim tijelima vlasti trebalo više od jedne i pol godine prije no što joj je imenovana posebna zastupnica u postupku za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti (vidi prethodni stavak 73.), kako to zahtijeva Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava (vidi prethodni stavak 98.).

130. Konačno, podnositeljice zahtjeva su istaknule da je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, poput kaznenog postupka zbog nanošenja tjelesne ozljede, također u tijeku već više od četiri godine i nema naznake da će oni uskoro biti dovršeni i što bi mogao biti njihov ishod. Zbog njihove pretjerane dužine oni su izgubili svoju početnu svrhu i prvopodnositeljica je počela prikazivati znakove psihičke boli koju su podnositeljice zahtjeva željele spriječiti pokretanjem tih postupaka i njezinim izdvajanjem iz skrbi njezina oca (vidi prethodne stavke 33. – 34.).

2. Ocjena Suda

(a) U odnosu na prvopodnositeljicu

131. Sud ponavlja da zlostavljanje mora postići minimalnu razinu ozbiljnosti kako bi bilo obuhvaćeno člankom 3. Ocjena tog minimalnog stupnja je relativna: ona ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su narav i kontekst postupanja, njegovo trajanje, tjelesne i duševne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi, na primjer, *A. protiv Ujedinjene Kraljevine*, 23. rujna 1998., § 20., *Izvjешća o presudama i odlukama* 1998-VI, i *Costello-Roberts protiv Ujedinjene Kraljevine*, 25. ožujka 1993., § 30., Serija A br. 247-C).

132. Postupanje je Sud ocijenio kao „ponižavajuće”, i stoga unutar opsega zabrane opisane u članku 3. Konvencije, ako kod žrtve uzrokuje

osjećaje straha, patnje i podređenosti (vidi, na primjer, *Irska protiv Ujedinjene Kraljevine*, 18. siječnja 1978., § 167., serija A, br. 25.; i *Stanev protiv Bugarske* [VV], br. 36760/06, § 203., ESLJP 2012.), ako ono ponižava ili umanjuje vrijednost pojedinca (ponižavanje u očima same žrtve, vidi *Raninen protiv Finske*, 16. prosinca 1997., § 32., *Izvešća o presudama i odlukama 1997-VIII*; i/ili u očima drugih ljudi, vidi *Gutsanovi protiv Bugarske*, br. 34529/10, § 136., ESLJP 2013. (izvadci)) bez obzira je li to bio cilj ili ne (vidi *Labita protiv Italije* [VV], br. 26772/95, § 120., ESLJP 2000-IV), ako on slomi fizički ili moralni otpor te osobe ili je navede da postupa protiv svoje volje ili savjesti (vidi *Jalloh protiv Njemačke* [VV], br. 54810/00, § 68., ESLJP 2006-IX), ili ako pokazuje manjak poštovanja za, ili umanjuje, ljudsko dostojanstvo (vidi *Svinarenko i Slyadnev protiv Rusije* [VV], br. 32541/08 i 43441/08, §§ 118. i 138., 17. srpnja 2014.).

133. U ovom su predmetu podnositeljice zahtjeva navele da je u razdoblju od veljače 2008. do travnja 2011. prvopodnositeljica bila izložena fizičkom i psihološkom zlostavljanju od strane svog oca (vidi prethodni stavak 52.). Posebice, one su iznijele tvrdnju da ju je otac prvopodnositeljice psovao, izgovarao vulgarne izraze protiv nje i zvao je imenima kao što je „glupača” ili „krava”, i da je prijetio da će ošišati njezinu dugu kosu i osigurati da nikada ne vidi i ne čuje svoju majku. One su također tvrdile da ju je on često silio da jede hranu koju ona nije voljela i kada bi ona odbila, zgrabio bi njezinu bradu i gurao hranu u njezina usta. On je ponekad čak razmazivao hranu posvuda po njezinom licu. Podnositeljice su nadalje tvrdile da je otac prvopodnositeljice njoj često prijetio fizičkim nasiljem, udario je po nozi četkom za kosu u jednoj prigodi, ponekad bi je zgrabio za ruku i stisnuo je tako čvrsto da je nakon toga imala podljeve. To je kulminiralo incidentom od 1. veljače 2011. kada ju je on navodno udario po licu i stisnuo njezin vrat dok ju je verbalno zlostavljao.

134. U ovom pogledu, Sud sam primjećuje da je u njezinim izjavama danima policiji, onima danima pred različitim kliničkim stručnjacima i onima danima forenzičkim vještacima koji su je pregledali tijekom postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, prvopodnositeljica izjavila, u nekoliko prilika, da se boji svog oca (vidi prethodne stavke 15., 19. – 20., 23., 28. – 29. i 32.). Također je izjavila, *inter alia*, da kada je njezin otac razmazao hranu po njezinom licu, osjećala se posramljenom jer je zbog toga izgledala ružno (vidi prethodni stavak 29.). Slijedi da je, ako su navodi podnositeljica istiniti, zlostavljanje, na koje se žale, kod prvopodnositeljice usadilo osjećaje straha i stida i u jednoj prilici čak joj prouzročilo fizičku ozljedu.

135. Stoga, Sud, posebice uzimajući u obzir mladost prvopodnositeljice (koja je u vrijeme incidenta od 1. veljače 2011. imala devet godina), smatra da bi kumulativni učinak prethodno opisanih djela nasilja u obitelji (vidi, *mutatis mutandis*, *Sultan Öner i drugi protiv Turske*, br. 73792/01, § 134.,

17. listopada 2006.), ako su ona zaista počinjena, učinio postupak kojemu je ona navodno bila izložena dovoljno ozbiljnim da dosegne prag težine koji je potreban kako bi se primjenjivao članak 3. Konvencije. Uvažavajući svoju sudsku praksu (vidi prethodni stavak 132.), Sud smatra da se takav postupak može smatrati „ponižavajućim”.

136. Sud nadalje ponavlja da članak 1. Konvencije, tumačen zajedno s člankom 3., nameće državama pozitivne obveze osiguravanja da pojedinci unutar područja njihove nadležnosti budu zaštićeni od svih oblika zlostavljanja zabranjenog na temelju članka 3., uključujući kada to čine privatne osobe. Djeca i drugi ranjivi pojedinci posebice imaju pravo na zaštitu države, u obliku učinkovitog odvracanja od takvih ozbiljnih kršenja osobnog integriteta (vidi, na primjer, *A. protiv Ujedinjene kraljevine*, prethodno navedeno, § 22., i *Opuz protiv Turske*, br. 33401/02, § 159., ESLJP 2009., kao i preporuku Vijeća Europe o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja u prethodnom stavku 103.). Sud je također priznao posebnu ranjivost žrtava nasilja u obitelji i potrebu za aktivnu uključenost države u njihovu zaštitu (vidi *Bevacqua i S. protiv Bugarske*, br. 71127/01, § 65., 12. lipnja 2008.; i *Opuz*, prethodno navedeno, § 132.). Te pozitivne obveze, koje se često preklapaju, sastoje se od: (a) obveze sprečavanja zlostavljanja za koje su tijela vlasti znala ili su trebala znati (vidi, na primjer, *Dorđević protiv Hrvatske*, br. 41526/10, §§ 138. – 139., ESLJP 2012.), i (b) (postupovne) obveze provođenja učinkovite službene istrage kada pojedinac istakne „dokazivu tvrdnju” u vezi zlostavljanja (vidi, na primjer, *Dimitar Shopov protiv Bugarske*, br. 17253/07, § 47., 16. travnja 2013.).

137. U vezi s time, Sud prvo primjećuje kako su podnositeljice prijavile događaje od 1. veljače 2011. policijskim vlastima sljedećeg dana. Tijekom razgovora s policijom, prvopodnositeljica je izjavila da ju je njezin otac udario po licu dan ranije i spomenula je druge primjere nasilja u obitelji na koje se požalila (vidi prethodni stavak 15.). Kasnije je ponovila te navode pred različitim kliničkim stručnjacima (vidi prethodne stavke 19. i 23.) i pred forenzičkim vještacima u postupku za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti (vidi prethodne stavke 28. – 29.).

138. Štoviše, ozljeda koju je prvopodnositeljica navodno pretrpjela 1. veljače 2011. medicinski je dokumentirana. Posebice, sljedećeg joj je dana oftalmolog dijagnosticirao podljeve donje vjeđe lijevog oka (vidi prethodni stavak 13.). Mišljenje koje je pribavio forenzički vještak tijekom kaznenog postupka protiv oca prvopodnositeljice zbog nanošenja tjelesne ozljede navodi da je ona zaista pretrpjela ozljedu u to vrijeme i da je moguće, premda ne sigurno, da je ona nanesena na način kako je ona to opisala (vidi prethodni stavak 44.).

139. U pogledu preostalih navoda o (uglavnom psihološkom) zlostavljanju, Sud primjećuje da su različiti terapeuti i forenzički vještaci u postupku za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem živjeti utvrdili

da je prvopodnositeljica traumatizirano dijete (vidi prethodne stavke 19. – 20., 23., 25. i 69.).

140. Sud, premda je u potpunosti svjestan da su manipuliranje zajedničkom djecom i lažne optužbe za zlostavljanje djeteta uobičajena pojava u visoko-konfliktnim odnosima između razdvojenih roditelja, smatra da su ovi dokazi (vidi tri prethodna stavka) dovoljni da učine tvrdnju podnositeljica zahtjeva iznesenu domaćim tijelima vlasti da je prvopodnositeljicu zlostavljao njezin otac „dokazivom”. Bili su stoga sposobni pokrenuti (postupovnu) obvezu države na temelju članka 3. Konvencije da provede istragu. „Dokaziv” karakter tvrdnje podnositeljica stoga nije doveden u pitanje činjenicom na koju se Vlada pozvala (vidi prethodne stavke 116. – 117.) da je prvopodnositeljica mogla biti traumatizirana zbog konfliktnog odnosa njezinih razvedenih roditelja umjesto navodnim zlostavljanjem od strane oca.

141. Slično, jednom kada su podnositeljice prijavile tijelima vlasti da je prvopodnositeljicu zlostavljao njezin otac i predstavile prethodno navedene dokaze, ta su tijela vlasti morala biti svjesna da ona može biti izložena riziku da (opet) bude izvrgnuta takvom postupku. Sukladno tome, također je uključena pozitivna obveza države da je zaštiti od budućeg zlostavljanja.

142. Uvažavajući prethodno, i posebno činjenicu da je prvopodnositeljica i dijete i navodna žrtva nasilja u obitelji, Sud smatra da je ovaj predmet stvorio pozitivnu obvezu države na temelju članka 3. Konvencije naspram te podnositeljice zahtjeva.

143. S obzirom da je tome tako, Sud smatra da u onoj mjeri u kojoj se prvopodnositeljica požalila na propust države da izvršava svoje pozitivne obveze u vezi s nasilnim djelima koja je njezin otac navodno počinio protiv nje, njezine prigovore na temelju članka 8. Konvencije apsorbirali su njezini prigovori na temelju članka 3. iste.

144. Sud mora nadalje utvrditi jesu li domaća tijela vlasti postupila u skladu s njihovim pozitivnim obvezama temeljenima na članku 3. Konvencije.

(i) U vezi s navodnom povredom (postupovne) pozitivne obveze provođenja istrage

145. U vezi s pozitivnom obvezom domaćih tijela vlasti da provedu učinkovitu službenu istragu navoda podnositeljica o zlostavljanju, Sud prvo primjećuje da su ta tijela vlasti odlučila pokrenuti kazneni progon oca prvopodnositeljice samo za ozljede koje je navodno pretrpjela tijekom incidenta od 1. veljače 2011. (vidi prethodne stavke 21. i 35.). Drugim riječima, domaća tijela vlasti odlučila su pokrenuti kazneni progon samo jednog djela (koji izgleda kao najozbiljnije) u nizu nasilnih djela protiv prvopodnositeljice umjesto da su (također) optužila njezinog oca zbog jednog ili više kaznenih djela ili prekršaja koji mogu obuhvatiti sve primjere zlostavljanja koje je navodno pretrpjela (vidi prethodne stavke 86. – 89.),

što bi omogućilo tim tijelima vlasti da odgovore na situaciju promatranu u cjelini.

146. U ovom pogledu, Sud također primjećuje da na temelju Konvencije o pravima djeteta (vidi članak 19. iste i točke 40. – 41. Općenitih komentara na istu, navedene u prethodnim stavcima 94. i 96.) sve prijave o nasilju nad djecom, uključujući ono unutar obitelji, moraju biti istražene na odgovarajući način (no ne nužno procesuirana).

147. Ipak, čak i ako progon oca prvopodnositeljice samo zbog kaznenog djela nanošenja tjelesne ozljede nije u danim okolnostima bio suprotan postupovnoj pozitivnoj obvezi države da provede učinkovitu istragu navoda o zlostavljanju, Sud smatra da su u ovom predmetu domaća tijela vlasti bez obzira na sve propustila postupiti u skladu s tom obvezom. Tome je tako zbog toga što je kazneni postupak zbog nanošenja tjelesne ozljede koji su pokrenula trajao više od četiri godine i dva mjeseca tijekom kojih je predmet ostao neriješen pred prvostupanjskim sudom (vidi prethodne stavke 35. – 51.).

148. U vezi s time, Sud ponavlja da, kako bi se istraga koju zahtijeva članak 3. Konvencije, smatrala „učinkovitom”, ona mora ne samo moći dovesti do utvrđenja činjenica predmeta te otkrivanja i kažnjavanja odgovornih; uvjet pravodobnosti i razumne brzine također je implicitno sadržan u tom kontekstu (vidi, na primjer, *W. protiv Slovenije*, br. 24125/06, § 64., 23. siječnja 2014.). Štoviše, kada je službena istraga dovela do pokretanja postupka pred nacionalnim sudovima, postupak kao cjelina, uključujući fazu suđenja, mora ispunjavati uvjete članka 3. Konvencije. U tom pogledu, Sud je već presudio da zaštitni mehanizmi dostupni u domaćem pravu trebaju djelovati u praksi na način koji omogućava ispitivanje osnovanosti određenog predmeta unutar razumnog vremena (vidi, na primjer, *W. protiv Slovenije*, prethodno navedeno, § 65.).

149. U tom pogledu, Sud prvo primjećuje kako je optužni prijedlog protiv oca prvopodnositeljice podignut u roku od dva mjeseca od navodnog počinjenja kaznenog djela i da je kazneni nalog protiv njega izdan manje od mjesec dana nakon toga (vidi prethodne stavke 35. – 36.). Stoga se ne može zaključiti drugačije no da su u toj fazi domaća tijela vlasti pokazala izuzetnu revnost.

150. Ipak, značajne su odgode nastupile jednom kada je otac prvopodnositeljice osporio kazneni nalog koji je tada automatski ukinut, a kazneni postupak nastavljen. Posebice, iz činjenica koje je podnijela Vlada, čini se da je u razdoblju između osporavanja kaznenog naloga dana 4. svibnja 2011. i zakazivanja prve rasprave u predmetu dana 7. svibnja 2013. postupak potpuno mirovao tijekom dvije godine (vidi prethodne stavke 37. – 38.). Vlada nije pružila nikakvo obrazloženje za tu odgodu.

151. Daljnje odgode su nastupile kada je prvostupanjski sud odlučio saslušati prvopodnositeljicu zbog toga što niti sud ni policija nisu bila opremljena uređajem za video vezu (vidi prethodne stavke 47. – 50.). U

doba kada je ta ili slična tehnologija lako dostupna, Sud smatra da je teško opravdati takvu odgodu koja je do sada trajala više od jedne godine.

152. Rezultat tih odgoda sa strane domaćih tijela vlasti jest da tijekom više od četiri godine i pet mjeseci nakon što je prvopodnositeljica ozlijeđena, domaća tijela vlasti nisu utvrdila pravomoćnom sudskom odlukom je li njene ozljede nanio njezin otac i, ako je tome tako, utvrdila njegovu kaznenu odgovornost u tom pogledu te izrekla kaznu. U takvim okolnostima, Sud zaključuje da ta tijela vlasti nisu postupila u skladu sa zahtjevom za neodložnost koji je implicitno sadržan u njihovoj postupovnoj pozitivnoj obvezi na temelju članka 3. Konvencije (vidi, *a fortiori*, *Remetin protiv Hrvatske* (br. 2), br. 7446/12, § 120., 24. srpnja 2014.).

(ii) *U vezi s navodnom povredom pozitivne obveze sprečavanja zlostavljanja*

153. Na samom početku, Sud smatra važnim naglasiti da podnositeljice zahtjeva nisu tvrdile da su domaća tijela vlasti prekršila svoju pozitivnu obvezu propustivši spriječiti navodna djela nasilja u obitelji protiv prvopodnositeljice koja su se već dogodila. Umjesto toga, one su prigovorile da su ta tijela vlasti nakon incidenta od 1. veljače 2011. prekršile tu pozitivnu obvezu ostavljajući prvopodnositeljicu u skrbi njezinog oca te su time propustila spriječiti ponavljanje nasilja u obitelji protiv nje.

154. Stoga, zadatak Suda je odrediti jesu li domaća tijela vlasti nakon incidenta od 1. veljače 2011. poduzela sve razumne mjere da spriječe potencijalno zlostavljanje prvopodnositeljice od strane njezinog oca, to jest da spriječe rizik za koji čak i same podnositeljice nisu tvrdile da se ikada ostvario.

155. U ovom pogledu, Sud primjećuje da je dana 30. ožujka 2011., to jest nekih dva mjeseca nakon incidenta od 1. veljače 2011., drugopodnositeljica pokrenula postupak za preinačenje odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti od 24. kolovoza 2007. (vidi prethodne stavke 22. i 60.) i time izdvoji prvopodnositeljicu iz skrbi njezinog oca. U isto vrijeme, zatražila je od prvostupanjskog suda da izrekne privremenu mjeru u obliku privremene odluke

kojom bi joj se privremeno dodijelila skrb za prvopodnositeljicu (vidi prethodni stavak 60.).

156. Sud nadalje primjećuje da u svojoj preporuci od 12. svibnja 2011., lokalni centar za socijalnu skrb je naveo da trenutačno ne postoji ništa što upućuje da bi prvopodnositeljica bila izložena riziku ako ostane u obitelji svog oca (vidi prethodni stavak 65.). Bez obzira na to, mišljenje centra je bilo pogrešno sročeno budući da je mjerodavan rizik koji je trebalo ocijeniti bio rizik od zlostavljanja prvopodnositeljice, a ne rizik za njezin život.

157. U ovom pogledu, Sud smatra važnim primijetiti da je lokalni centar za socijalnu skrb bio upoznat sa situacijom prvopodnositeljice jer je u razdoblju od 7. studenog 2006. i 31. kolovoza 2008. proveo mjeru zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi u njezinoj obitelji (vidi

prethodni stavak 11.). Nakon incidenta od 1. veljače 2011., dana 22. rujna 2011. lokalni centar za socijalnu skrb je naložio istu mjeru koja je trajala do 31. ožujka 2014. (vidi prethodni stavak 82.). To znači da je situacija u obitelji prvopodnositeljice u tom razdoblju bila pažljivo praćena od strane tijela socijalne skrbi. Štoviše, ništa u izvješćima službenika za nadzor ne upućuje da je u tom razdoblju prvopodnositeljica bila zlostavljana ili izložena riziku od zlostavljanja (vidi prethodni stavak 83.).

158. Sud također primjećuje da je nekih dva mjeseca nakon pokretanja postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, 7. lipnja 2011., prvostupanjski sud odlučio o zahtjevu drugopodnositeljice za privremenom mjerom i odbio ga (vidi prethodni stavak 67.). Pri donošenju takve odluke, prvenstveno se pozvao na prethodno spomenutu preporuku lokalnog centra za socijalnu skrb dok je također uvažio druge dokaze, posebno dva suprotstavljena mišljenja kliničkih psihijatara (vidi prethodne stavke 19. i 25.) i činjenicu da je kazneni postupak protiv oca prvopodnositeljice zbog nanošenja tjelesne ozljede još uvijek nedovršen. Slijedi da je njegovo odbijanje da naloži drastičnu mjeru što ju je predložila drugopodnositeljica (vidi u vezi s ovime točke 40. – 42. Općenitog komentara br. 8 Odbora za prava djeteta u prethodnom stavku 96.) bilo utemeljeno na nepostojanju dovoljnih dokaza da se zlostavljanje dogodilo, te nakon pažljivog razmatranja svih mjerodavnih materijala (vidi, *mutatis mutandis*, M.P. i drugi protiv Bugarske, br. 22457/08, § 115., 15. studenog 2011.).

159. Kombinirano stručno mišljenje forenzičkih vještaka u područjima psihijatrije i psihologije od 29. prosinca 2011. pribavljeno u kontekstu istog postupka za navelo je da ne postoje kontraindikacije za to da prvopodnositeljica ostane živjeti s njezinim ocem (vidi prethodni stavak 70.). U pogledu tvrdnje podnositeljica da ti vještaci nisu odgovorili na pitanje obiteljskog suda je li ona bila zlostavljana i ako da, od strane koga (vidi prethodne stavke 70. i 128.), Sud smatra da je očigledno da vještaci ne bi preporučili da ona nastavi živjeti sa svojim ocem da su smatrali da je izložena riziku od zlostavljanja.

160. Prethodno razmatranje je dovoljno da Sud utvrdi da su u razdoblju nakon 1. veljače 2011. domaća tijela vlasti poduzele razumne korake da ocijene i razmotre rizik potencijalnog zlostavljanja prvopodnositeljice od strane njezinog oca te da ga spriječe.

161. Stoga, iako je dužina postupka zapromjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, koji su do sada trajali više od četiri godine i tri mjeseca, za žaljenje i relevantna je u drugom kontekstu (vidi stavke 182. – 184. i 188. – 189. u nastavku), ona nije od odlučujuće važnosti u kontekstu ovog prigovora i stoga ne može dovesti u pitanje zaključak Suda da je država postupila u skladu sa svojom pozitivnom obvezom zaštititi prvopodnositeljicu od mogućeg zlostavljanja od strane njezinog oca (vidi,

mutatis mutandis, M.P. i drugi protiv Bugarske, prethodno navedeno, § 117.).

162. Ovo u isto vrijeme znači da prigovori podnositeljica koji se odnose na navodno kršenje pozitivne obveze sprečavanja zlostavljanja ne mogu biti smatrani preuranjenima samo zbog toga što je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti još uvijek nedovršen, kako je to Vlada tvrdila (vidi prethodne stavke 108. i 114.).

(iii) Zaključak u pogledu osnovanosti

163. Slijedi da je u ovom predmetu došlo dokršenja članka 3. Konvencije prema prvopodnositeljici zbog toga što su domaća tijela vlasti prekršila svoju (postupovnu) pozitivnu obvezu provođenja učinkovite istrage navoda o zlostavljanju, te da nije bilo kršenja tog članka u pogledu njihove obveze sprečavanja takvog postupanja.

(b) U odnosu na drugopodnositeljicu

164. U pogledu drugopodnositeljice, Sud ponavlja da je u predmetu *Dorđević protiv Hrvatske* presudio da je zlostavljanje kojemu je bio izložen sin drugopodnositeljice u tom predmetu imao nepovoljan učinak na njezin privatan i obiteljski život (vidi *Dorđević*, prethodno navedeno, § 97., ESLJP 2012.). Također je presudio da su, propustivši uspostaviti odgovarajuće i mjerodavne mjere kojima se sprečava daljnje zlostavljanje njezinog sina, državna tijela vlasti ne samo prekršila svoju pozitivnu obvezu iz članka 3. Konvencije naspram njega, već i pozitivnu obvezu iz članka 8. naspram nje (vidi *Dorđević*, prethodno navedeno, § 153., ESLJP 2012.).

165. Ipak, u ovom predmetu Sud, u svjetlu prethodnog zaključka na temelju članka 3. Konvencije da je država na odgovarajući način izvršila svoju pozitivnu obvezu sprečavanja zlostavljanja prvopodnositeljice (vidi prethodne stavke 160. i 163.), smatra da su domaća tijela vlasti također postupila u skladu sa svojom pozitivnom obvezom naspram drugopodnositeljice na temelju članka 8. Konvencije.

166. Sukladno tome, nije bilo povrede članka 8. Konvencije u ovom predmetu naspram drugopodnositeljice u vezi s navodnim kršenjem pozitivne obveze države da spriječi nasilje prema njezinoj kćeri, prvopodnositeljici.

II. DRUGE NAVODNE POVREDE ČLANKA 8. KONVENCIJE

167. Sud ponavlja da je on gospodar pravne karakterizacije činjenica predmeta, te da ga ne veže karakterizacija koju ponude podnositelj zahtjeva ili Vlada. Na temelju načela *jura novit curia*, on je, na primjer, razmatrao na vlastitu inicijativu prigovore na temelju članaka ili stavaka na koje se stranke nisu oslanjale i čak na temelju odredbe u vezi s kojom je Sud bio proglasio prigovor nedopuštenim, dok ga je proglasio dopuštenim na

temelju neke druge. Prigovor određuju činjenice navedene u njemu, a ne samo pravne osnove ili tvrdnje na koje se poziva (vidi, na primjer, *Şerife Yiğit protiv Turske* [VV], br. 3976/05, § 52., 2. studenog 2010.).

168. Sud ponavlja da su različiti terapeuti i forenzički vještaci u postupku dodjeljivanja skrbništva utvrdili da je prvopodnositeljica traumatizirano dijete (vidi prethodne stavke 19. – 20., 23., 25., 69. i 139.). Nadalje on primjećuje da je u njezinim izjavama danima policiji, onima danima pred različitim kliničkim stručnjacima i onima danima forenzičkim vještacima koji su je pregledali tijekom postupka za dodjelu skrbništva, prvopodnositeljica izjavila, u nekoliko prilika, da želi živjeti sa svojom majkom, drugopodnositeljicom (vidi prethodne stavke 19. – 20., 23. – 24., 28., 32., 34. i 69.). Sud također primjećuje da je u svom školskom eseju od 27. listopada 2014., prvopodnositeljica priznala da se počela rezati i kasnije je objasnila pred kliničkom psihologinjom da je to učinila, *inter alia*, zbog „nemogućnosti da upravlja vlastitim vremenom i uskraćivanja života s njezinom majkom, što bi ju učinilo sretnom” i „zbog toga što joj nije dopušteno odabrati s kim će živjeti” (vidi prethodne stavke 33. – 34.). Izviješće te psihologije upućuje da se prvopodnositeljica počela samoozljeđivati zbog frustracije proistekle iz ograničenja njezine slobode djelovanja (vidi prethodni stavak 34.).

169. U vezi s time, Sud ponavlja da uzajamno uživanje roditelja i djeteta u uzajamnom društvu sačinjava temeljni element „obiteljskog života” u smislu članka 8. Konvencije (vidi, između ostalih izvora, *Olsson protiv Švedske* (br. 1), 24. ožujka 1988., § 59., serija A, br. 130., i *Gluhaković protiv Hrvatske*, br. 21188/09, § 54., 12. travnja 2011.), i da koncept „privatnog života” u smislu tog članka uključuje, *inter alia*, pravo na osobnu autonomiju (vidi, na primjer, *Pretty protiv Ujedinjene Kraljevine*, br. 2346/02, § 61., ESLJP 2002-III) i na fizički i psihološki integritet (vidi, na primjer, *X i Y protiv Nizozemske*, 26. ožujka 1985., § 22., serija A, br. 91.).

170. Posebice, u predmetu *Fernández Martínez* Sud je, u pogledu prava na privatni i obiteljski život, naglasio važnost toga da pojedinci mogu slobodno odlučivati kako će voditi svoj privatni i obiteljski život te ponovio da članak 8. također štiti pravo na samoispunjenje, bilo u obliku osobnog razvitka, ili s gledišta prava na uspostavljanje odnosa s drugim ljudskim bićima i vanjskim svijetom, pri čemu je pojam osobne autonomije važno načelo u pozadini tumačenja jamstava navedenih u toj odredbi (vidi *Fernández Martínez protiv Španjolske* ([VV], br. 56030/07, § 126., ESLJP 2014 (izvadci)).

171. Ovo pravo na osobnu autonomiju – koje u slučaju odraslih znači pravo odabira kako će se voditi vlastiti život, pod uvjetom da to ne ometa neopravdano prava i slobode drugih – ima drugačiji opseg u slučaju djece. Ona nemaju potpunu autonomiju kakvu imaju odrasli, no ipak podliježu pravima (vidi preambulu Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima

djeteta o postupku povodom prituži u prethodnom stavku 95.). Opisana autonomija u slučaju djece, koja se postupno povećava kako ona sazrijevaju, ostvaruje se putem njihovog prava da budu saslušana i da se s njima razgovara. Kako je određeno u članku 12. Konvencije o pravima djeteta (vidi prethodni stavak 94.), dijete koje je sposobno oblikovati vlastita mišljenja ima pravo izraziti ih i pravo da se ta mišljenja uvažavaju, u skladu s njegovom dobi i zrelošću i, posebice, mora mu se dati prilika da bude saslušano u svim sudskim i upravnim postupcima koji utječu na njega.

172. Uzimajući u obzir prethodno, i prvenstveno uzimajući u obzir najbolje interese djeteta, Sud smatra da prigovori podnositeljica zahtjeva da su domaća tijela vlasti zanemarivala želju prvopodnositeljice da živi sa svojom majkom i da ona još uvijek nije saslušana u postupku za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem živjeti koji je trajao prekomjerno dugo (vidi prethodne stavke 129. – 130.), postavljaju pitanja u pogledu prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života koja se razlikuju od onih analiziranih u kontekstu članaka 3. i 8. Konvencije u prethodnim stavicama 153. – 166., što stoga zahtijeva zasebno proučavanje od strane Suda na temelju potonjeg članka.

A. Dopuštenost

173. Sud ponavlja da je Vlada tvrdila da su određeni prigovori podnositeljica zahtjeva na temelju članka 3. i/ili 8. Konvencije, i to one što se odnose na navodno kršenje pozitivne obveze sprečavanja budućih nasilnih djela protiv prvopodnositeljice, bili preuranjeni zbog toga što je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti još uvijek nedovršen (vidi prethodni stavak 108.). U kontekstu ovog dijela zahtjeva, ta tvrdnja sačinjava prigovor nedopuštenosti zahtjeva i mora se proučiti kao takva (uspoređi s prethodnom stavkom 114.).

174. U vezi s ovim, Sud ponavlja da je taj postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti do sada u tijeku već više od četiri godine i tri mjeseca, i primjećuje da se nakon tri i pol godine prvopodnositeljica počela samoozljeđivati, što je ona sama opisala kao reakciju na frustraciju proisteklu iz činjenice da joj nije dopušteno da živi s njezinom majkom, drugopodnositeljicom (vidi prethodne stavke 33. – 34.). Sud nadalje ponavlja da je brzina domaćeg postupka mjerodavna u pogledu toga hoće li se određeni pravni lijek smatrati učinkovitim i je li ga stoga nužno iscrpiti u smislu članka 35. § 1. Konvencije. Zaista, pretjerano trajanje domaćeg postupka može sačinjavati posebnu okolnost koja bi odriješila podnositeljice zahtjeva od obveze iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova koji su im na raspolaganju (vidi *Šorgić protiv Srbije*, br. 34973/06, § 55., 3. studenog 2011.). Tome je posebice tako u predmetima kao što je ovaj, koji se tiče kontinuiranog stanja koje (veoma) ugrožava privatni život prvopodnositeljice (vidi, *mutatis mutandis*, *X. protiv Njemačke*, br. 6699/74,

Odluka Komisije od 15. prosinca 1977., Odluke i izvješća (DR) 11., str. 16. i 24.). Uvažavajući specifične prethodno spomenute okolnosti, Sud smatra da se u ovom predmetu ne može od podnositeljica zahtijevati da i dalje čekaju konačni ishod postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti.

B. Osnovanost

1. Podnesci stranaka

175. Tvrdnje Vlade i podnositeljica zahtjeva prikazani u prethodnim stavcima 121. – 122. i 124. odnosno 129. – 130. također su mjerodavne za ispitivanje osnovanosti ovog dijela zahtjeva.

2. Ocjena Suda

(a) Prvopodnositeljica

176. Premda je bitan cilj članka 8. zaštititi pojedinca od proizvoljnih postupaka javnih tijela vlasti, mogu dodatno postojati pozitivne obveze svojstvene učinkovitom „poštovanju” privatnog i obiteljskog života i te obveze mogu uključivati usvajanje mjera u sferi odnosa pojedinaca između njih samih. Djeca i drugi ranjivi pojedinci posebice imaju pravo na učinkovitu zaštitu (vidi, na primjer, *Bevacqua i S.*, prethodno navedeno, § 64.).

177. U pogledu prava na poštovanje privatnog života, te obveze mogu uključivati usvajanje mjera osmišljenih kako bi se osiguralo to pravo, uključujući i osiguravanja regulatornog okvira pravosudnog i provedbenog sustava koji štiti prava pojedinaca i provedbu, gdje je to prikladno, specifičnih mjera (vidi, na primjer, *P. i S. protiv Poljske*, br. 57375/08, § 95., 30. listopada 2012.).

178. U pogledu prava na poštovanje obiteljskog života, one uključuju obvezu nacionalnih tijela vlasti da poduzmu mjere s ciljem spajanja roditelja s njihovom djecom i omogućavanje takvih spajanja. To se također primjenjuje na predmete gdje među roditeljima i/ili drugih članova obitelji djece nastanu sporovi oko kontakta i skrbništva u vezi s djecom (vidi, na primjer, *Gluhaković*, prethodno navedeno, § 56.).

179. Sud ponavlja da neučinkovito, i posebno odgađano, vođenje postupka za dodjelu skrbništva može dovesti do kršenja pozitivne obveze iz članka 8. Konvencije (vidi *Eberhard i M. protiv Slovenije*, br. 8673/05 i 9733/05, § 127., 1. prosinca 2009., i *S.I. protiv Slovenije*, br. 45082/05, § 69., 13. listopada 2011.).

180. Sud nadalje ponavlja da premda članak 8. ne sadrži nikakve izriječkom navedene postupovne uvjete, proces donošenja odluke mora biti pravičan i takav da omogući odgovarajuće poštovanje interesa koje štiti

članak 8. (vidi, na primjer, *W. protiv Ujedinjene Kraljevine*, 8. srpnja 1987., §§ 62. i 64., serija A, br. 121., i *T.P. i K.M. protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], br. 28945/95, § 72., ESLJP 2001-V (izvadci)). Posebice, u nekoliko predmeta vezanih za skrb za djecu, Sud je ispitao jesu li roditelji bili dovoljno uključeni u proces donošenja odluke, s ciljem utvrđivanja jesu li povrijeđena njihova prava iz članka 8. (vidi, na primjer, *W. protiv Ujedinjene Kraljevine*, prethodno navedeno, §§ 62. – 68. i 70.; *Sommerfeld protiv Njemačke* [VV], br. 31871/96, §§ 66. – 75., ESLJP 2003-VIII (izvadci)); i *Sahin protiv Njemačke* [VV], br. 30943/96, §§ 68. – 78., ESLJP 2003-VIII).

181. Uzimajući u obzir članak 12. Konvencija o pravima djeteta (vidi prethodne stavke 94. i 97., i posebno točku 32. Općenitog komentara br. 12 Odbora za prava djeteta), Sud smatra da se isto razmatranje primjenjuje *mutatis mutandis* u svim pravosudnim i upravnim postupcima koji utječu na prava djeteta na temelju članka 8. ove Konvencije. Posebice, u takvim se predmetima ne može reći da su djeca, koja su sposobna oblikovati vlastita mišljenja, bila dovoljno uključena u proces donošenja odluke ako im nije osigurana prilika da budu saslušana i tako izraze svoja mišljenja.

182. U pogledu ovog predmeta, Sud primjećuje da je postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti nakon više od četiri godine i tri mjeseca još uvijek nije dovršen. Uzimajući u obzir svoju sudsku praksu (vidi *Eberhard i M.*, prethodno navedeno, §§ 138. – 142.; i *Kopf i Liberda protiv Austrije*, br. 1598/06, §§ 46. – 49., 17. siječnja 2012.), Sud smatra da bi sama ova činjenica bila dovoljna za zaključak da je tužena država propustila izvršiti svoje pozitivne obveze iz članka 8. Konvencije, čak i kada činjenice ovog predmeta ne bi zahtijevale veću revnost od one što je uobičajeno potrebna u predmetima vezanima za skrb za djecu.

183. Ovaj je predmet zaista zahtijevao veću revnost zbog toga što se tiče traumatiziranog djeteta koje je, čak ako ne postoji ništa drugo osim konfliktnog odnosa njezinih roditelja, pretrpjelo veliku duševnu bol koja je kulminirala samoozljeđivanjem. Ipak, čini se da su domaći sudovi propustili prepoznati ozbiljnost i hitnost situacije. Posebice, čini se da oni nisu shvatili da je prvopodnositeljica poimala život sa svojom majkom kao izlaz iz svoje nesigurne situacije, a postupak za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti sredstvom za postizanje tog cilja. Domaći sudovi stoga nisu shvatili da je dugotrajnost tog postupka pogoršala patnje prvopodnositeljice.

184. Sud je posebno pogodila činjenica da nakon četiri godine i tri mjeseca prvopodnositeljica još nije saslušana u tom postupku zbog čega joj nije dana prilika da izrazi svoje mišljenje o pitanju s kojim roditeljem ona želi živjeti. Primjećuje da je županijski sud u svojoj odluci od 15. studenog 2013. uputio općinski sud da ocijeni je li prvopodnositeljica sposobna razumjeti važnost postupka i, ako je tome tako, da joj dopusti da izrazi svoje mišljenje i sasluša njeno svjedočenje (vidi prethodni stavak 77.), premda ne

postoji ništa što bi dovelo u pitanje pretpostavku da prvopodnositeljica – koja je u to vrijeme imala dvanaest godina – bila sposobna oblikovati vlastito mišljenje i izraziti ga (vidi točku 20. Općenitog komentara br. 12 Odbora za prava djeteta u prethodnom stavku 97.). U svakom slučaju, proteklo je više od jedne godine i sedam mjeseci tijekom kojih nisu poduzeti nikakvi koraci da se postupi čak ni prema toj uputi. Ono što još više iznenađuje jest da nisu poduzeti nikakvi koraci kako bi se ubrzao postupak, čak niti nakon što se prvopodnositeljica počela samoozljeđivati.

185. Dodatno, Sud primjećuje da se na temelju sudske prakse hrvatskih sudova, u situacijama gdje su oba roditelja podjednako sposobna preuzeti skrb o djetetu i dijete je, uzimajući u obzir njegovu dob i zrelost, sposobno oblikovati svoje vlastito mišljenje i izraziti ga, mora poštovati želje djeteta u pogledu toga s kojim bi roditeljem živjelo (vidi prethodni stavak 85.). Sud ne može postupiti drugačije već prihvatiti to gledište jer smatra da bi u suprotnom pravilo da se mišljenje djeteta mora odgovarajuće uvažiti postalo besmisleno.

186. Sud primjećuje da su u ovom predmetu forenzički vještaci iz područja psihologije i psihijatrije utvrdili da su roditelji prvopodnositeljice podjednako (ne)sposobni da skrbe o njoj (vidi prethodni stavak 69.) a to mišljenje izgleda da dijeli lokalni centar za socijalnu skrb (vidi prethodni stavak 83.). Ti su vještaci također utvrdili da je prvopodnositeljica izrazila snažnu želju da živi sa svojom majkom (vidi prethodni stavak 69.). Sud nadalje primjećuje da oba njezina roditelja žive u istom gradu i da preinačenje odluke o dodjeljivanju skrbništva stoga ne bi uključivala to da prvopodnositeljica mora promijeniti školu ili biti na drugi način izdvojena iz svog uobičajenog društvenog okruženja. Štoviše, prvopodnositeljica, koja je odlična učenica i za koju su vještaci smatrali da posjeduje dobre ili čak natprosječne intelektualne sposobnosti (vidi prethodne stavke 19. – 20.), je imala devet i pol godina starosti u vrijeme pokretanja postupka, a sada ima trinaest i pol godina. Stoga bi bilo teško tvrditi da je ona, uzimajući u obzir njezinu dob i zrelost, nesposobna oblikovati vlastito mišljenje i slobodno ga izraziti. Sud stoga zaključuje da bi nepoštivanje njezinih želja u pogledu pitanja s kojim roditeljem želi živjeti, u specifičnim okolnostima ovog predmeta, sačinjavalo kršenje njezinog prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života.

187. Uzimajući u obzir sve prethodno navedeno, Sud nalazi da je došlo do povrede članka 8. Konvencije u ovom predmetu u pogledu prava prvopodnositeljice na poštovanje njezinog privatnog i obiteljskog života.

(b) Drugopodnositeljica

188. Sud smatra da se prethodni zaključci koji se tiču dugotrajnosti postupka za dodjeljivanje skrbništva podjednako primjenjuju na drugopodnositeljicu (vidi stavak 182.).

189. Stoga je sukladno tome došlo do povrede članka 8. Konvencije u ovom predmetu u pogledu prava drugopodnositeljice na poštovanje njezinog obiteljskog života.

III. NAVODNE POVREDE ČLANKA 6. § 1. I ČLANKA 13. KONVENCIJE

190. Podnositeljice zahtjeva također su prigovorile da nisu imale niti pristup sudu ni učinkovito pravno sredstvo kako bi prigovorile na povredu svojih prava na temelju članaka 3. i 8. Konvencije zbog odbijanja domaćih tijela vlasti da im dopuste vođenje kaznenog postupka zbog kaznenog djela zlostavljanja djeteta protiv oca prvopodnositeljice. Pozvale su se na članak 6. § 1. i članak 13. Konvencije, koji u njihovom mjerodavnom dijelu glase kako slijedi:

Članak 6. (pravo na pošteno suđenje)

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da ... sud pravično... ispita njegov slučaj ...”

Članak 13 (pravo na djelotvoran pravni lijek)

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

191. Sud ponavlja da Konvencija ne jamči pravo pokretanja kaznenog postupka protiv trećih osoba ili da se takve osobe osude (vidi, među brojnim drugim izvorima, *Perez protiv Francuske* [VV], br. 47287/99, § 70., ESLJP 2004-I, i *Krzak protiv Poljske*, br. 51515/99, § 24., 6. travnja 2004.).

192. Slijedi da su ovi prigovori nespojivi *ratione materiae* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. § 3. i da ih stoga treba odbaciti na temelju članka 35. § 4. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

193. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

194. Podnositeljice potražuju po 20.000 eura (EUR) na ime nematerijalne štete.

195. Vlada je osporila taj zahtjev.

196. Uzimajući u obzir sve okolnosti ovoga predmeta, Sud prihvaća da su podnositeljice pretrpjele nematerijalnu štetu koja ne može biti nadoknađena samo utvrđenjem povrede. Odlučujući na pravičnoj osnovi, Sud prvopodnositeljici dosuđuje iznos od 19.500 eura (EUR) koji ima biti plaćen njezinom posebnom skrbniku i čuvan do onog trenutka kada ovim iznosom sama prvopodnositeljica bude mogla upravljati, a drugopodnositeljici iznos od 2.500 eura (EUR) na ime nematerijalne štete, uz sav porez koji bi mogao biti zaračunat na te iznose.

B. Troškovi i izdaci

197. Podnositeljice zahtjeva također potražuju 15.625 HRK na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim tijelima vlasti i 27.578,47 HRK za troškove i izdatke pred ovim Sudom.

198. Vlada osporava te zahtjeve.

199. Prema sudskoj praksi Suda podnositelj ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ukoliko je dokazano da su stvarno i nužno nastali i bili razumni glede iznosa. U ovom predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i naprijed navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi skupno podnositeljicama zahtjeva iznos od 3.600 eura (EUR) za postupak pred Sudom, uvećan za sve poreze koji bi im mogli biti zaračunati.

C. Zatezne kamate

200. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *Utvrdjuje*, jednoglasno, da su prigovori koji se odnose na zabranu zlostavljanja i pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života dopušteni, a ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje*, s omjerom od pet glasova naprema dva glasa, da je došlo do povrede članka 3. Konvencije u pogledu prvopodnositeljice zbog kršenja postupovne obveze države da provede učinkovitu istragu navoda o zlostavljanju;

3. *Presuđuje*, jednoglasno, da nije došlo do povrede članka 3. Konvencije u pogledu prvopodnositeljice zbog kršenja pozitivne obveze države da je zaštititi od zlostavljanja;
4. *Presuđuje*, jednoglasno, da nije došlo do povrede članka 8. Konvencije u pogledu drugopodnositeljice zbog kršenja pozitivne obveze države da zaštititi prvopodnositeljicu od zlostavljanja;
5. *Presuđuje*, jednoglasno, da je došlo do povrede članka 8. Konvencije u pogledu prava prvopodnositeljice na poštovanje privatnog i obiteljskog života zbog dugotrajnosti postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i njezine neuključenosti u proces donošenja odluke;
6. *Presuđuje*, jednoglasno, da je došlo do povrede članka 8. Konvencije u pogledu prava drugopodnositeljice na poštovanje obiteljskog života zbog dugotrajnosti postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti;
7. *Presuđuje*, jednoglasno,
 - (a) da tužena država treba isplatiti podnositeljicama, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane pravomoćna u skladu s člankom 44. § 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan isplate:
 - (i) 19.500 eura (EUR) (devetnaest tisuća petsto eura) prvopodnositeljici zahtjeva na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve poreze koji bi joj se mogli zaračunati;
 - (ii) 2.500 eura (EUR) (dvije tisuće petsto eura) drugopodnositeljici zahtjeva na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve poreze koji bi joj se mogli zaračunati;
 - (iii) 3.600 eura (EUR) (tri tisuće šesto eura) skupno podnositeljicama zahtjeva na ime troškova i izdataka, uvećanih za sve poreze koji bi im se mogli zaračunati;
 - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja na prethodno spomenute iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;
8. *Odbija*, jednoglasno, preostali dio zahtjeva podnositeljica zahtjeva za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 3. rujna 2015. u skladu s pravilom 77. §§ 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
Tajnik

Isabelle Berro
Predsjednica

U skladu s člankom 45. § 2. Konvencije i Pravilom 74. § 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje zajedničko izdvojeno mišljenje sudaca Berro i Møsea.

I.B.L.
S.N.

ZAJEDNIČKO DJELOMIČNO SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUDACA BERRO I MØSEA

1. Na našu žalost ne možemo slijediti obrazloženje većine u pogledu članka 3. Konvencije. Ostavljajući postrani prigovore na temelju članka 6. § 1. i članka 13. koji su s pravom proglašeni nedopuštenima u presudi (vidi stavke 190. – 192.), ovaj bi predmet, prema našem mišljenju, trebalo ispitati na temelju članka 8.

2. Presuda ispravno zaključuje da je, kao posljedica dugotrajnog postupka za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, koji je trajao više od četiri godine, došlo do povrede članka 8. i u pogledu prvopodnositeljice – kćeri – i drugopodnositeljice – majke (vidi stavke 176. – 187. odnosno 188. – 189.).

3. Podnositeljice zahtjeva su također prigovorile da tijela vlasti nisu postupila u skladu s njihovim postupovnim pozitivnim obvezama iz članka 3. i/ili članka 8. zbog toga što su odbila progoniti oca i propustila izdvojiti kćer iz skrbi oca te ga tako spriječiti u počinjenju daljnjih nasilnih djela protiv nje (vidi stavak 104.).

4. Kako je rečeno u presudi, premda u različitom kontekstu (vidi stavak 167.), čvrsto je utvrđeno u sudskoj praksi Suda da je on gospodar pravne karakterizacije činjenica predmeta, te ga ne veže karakterizacija što je ponude podnositelj zahtjeva ili Vlada. Prigovor određuju činjenice navedene u njemu, a ne samo pravne osnove i tvrdnje na koje se on poziva.

5. Većina je odabrala usredotočiti se na članak 3. (vidi stavke 131. – 132.). Utvrđujući da bi kumulativni učinak svih djela koja je otac navodno počinio „ako su ona zaista počinjena” učinilo postupak kojemu je kći navodno bila izložena dovoljno ozbiljnim da dosegne prag težine koji se zahtijeva člankom 3. (vidi stavak 135.), oni utvrđuju da su dokazi dovoljni da bi se smatralo tvrdnje na temelju tog članka dokazivima i stoga aktiviraju postupovnu obvezu države na temelju te odredbe. Stoga, prema mišljenju većine, prigovore kćeri na temelju članka 8. su apsorbirale njezine tvrdnje na temelju članka 3. (vidi stavke 140. – 143.).

6. Prema našem mišljenju, ovaj pristup na temelju članka 3. ne uvažava činjenični kontekst predmeta u dovoljnoj mjeri. Manipuliranje zajedničkom djecom i (lažne) optužbe za zlostavljanje djece vrlo su česti u veoma konfliktnim odnosima između razdvojenih roditelja i često se koriste u bitkama za skrbništvo nad djecom. U vezi s time, primjećujemo da je u razdoblju od 5. srpnja 2006. do 7. ožujka 2008. godine, podneseno sveukupno osam kaznenih prijava protiv majke i oca, pri čemu su većinu njih podnijeli jedno protiv drugoga. Pet kaznenih prijava je odbačeno, uključujući tri gdje se navodilo da su protiv kćeri počinjena kaznena djela zlostavljanja djeteta i nasilja u obitelji (vidi stavak 9. presude). Također je znakovito da je majka ustrajala da otac bude progonjen i osuđen upravo za kazneno djelo zlostavljanja djeteta premda se postupak za koji su ga

podnositeljice zahtjeva optužile također mogao smatrati kao kazneno djelo ili prekršaj nasilja u obitelji ili kao kazneno djelo nanošenja tjelesne ozljede (zbog čega je on predmet progona).

7. Prema Odboru za prava djeteta, ovisan položaj djece i jedinstvena intimnost obiteljskih odnosa zahtijevaju vrlo pažljivo donošenje odluka o progonu roditelja ili o formalnom interveniranju u obitelji na druge načine, i u većini slučajeva je malo vjerojatno da će progon roditelja biti u najboljem interesu njihove djece (vidi stavak 96. presude). Također vrijedi primijetiti da još uvijek nije utvrđeno pravomoćnom sudskom odlukom je li ozljedu oka kćeri nanio otac tijekom incidenta od 11. veljače 2011. (vidi stavke 35. – 51. presude).

8. Štoviše, čini nam se da pristup većine u pogledu postupovne obveze progona oca nije u potpunosti dosljedan s njihovim kasnijim zaključkom da nije došlo do povrede obveze sprečavanja zlostavljanja izdvajanjem kćeri iz njegove skrbi (vidi stavke 153. – 163.). Tu se presuda poziva na ocjenu lokalnog centra za socijalnu skrb od 12. svibnja 2011. da kći nije izložena riziku, odbijanje prvostupanjskog suda 7. lipnja 2011. da prihvati zahtjev majke za izricanje privremene mjere zbog izostanka dovoljnih dokaza da se zlostavljanje dogodilo, i kombinirano izvješće forenzičkih vještaka iz područja psihijatrije i psihologije od 19. prosinca 2011. u kojemu se navodi da nema kontraindikacija za to da kći ostane živjeti sa svojim ocem.

9. U ovom je predmetu kći traumatizirana konfliktnom situacijom između svojih roditelja koji su, prema vještacima, oboje podjednako neprikladni da skrbe za svoju kćer i ona si je nanijela ozljedu zbog toga što su tijela vlasti propustila u dovoljnoj mjeri uvažiti njezino mišljenje tijekom postupka koji je trajao suviše dugo. Prigovore je trebalo ispitati isključivo na temelju članka 8. Konvencije koji jamči pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života.